

Letní dětské tábory jako fenomén mimoškolní výchovy

Vladan Krásný

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vladan KRÁSNÝ**
Osobní číslo: **H128023**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Letní dětské tábory jako fenomén mimoškolní výchovy dětí**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel bude a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena :

- možnosti mimoškolní výchovy dětí
- historie mládežnických organizací
- letní dětské tábory v současné době
- programy a náplně letních dětských táborů

Součástí bakalářské práce bude kvantitativní sociologický výzkum oblíbenosti letních dětských táborů u dětí školního věku.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FOGLAR J., Hoši od Bobří řeky. Praha: Mladá Fronta, 1968.

NEUMAN, J. a kol. Turistika a sporty v přírodě. Praha: Portál, 2000.

PÁVKOVÁ, J. a kol. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 1999.

SVOJSÍK, A., B. Základy junáctví. Praha: Merkur, 1991.

VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. Základy pedagogiky volného času. Brno: Paido, 1995.

ZAPLETAL M., Výpravy za dobrodružstvím. Praha: Knižní klub, 2009.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

16. července 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. prosince 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

V Brně
27.4.2013

MADAN KRASNY

.....
Jméno, příjmení studenta

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem „Letní dětské tábory jako fenomén mimoškolní výchovy“ se zabývá problematikou trávení volného času dětmi a zjištěním a zhodnocením názorů dětí na letní dětské tábory, konkrétně zda a jak moc jsou děti ovlivněny při volbě tábora výběrem celotáborového tématu, respektive celotáborové hry. Práce se skládá z části teoretické a praktické. V teoretické části je definován pojem volný čas - možnosti využití a vliv na socializaci během života. Dále je zde rozebrána historie činnosti mládežnických spolků a organizace letního dětského tábora, problematika hry. V praktické části jsou zanalyzovány výsledky kvantitativního výzkumného šetření, které pomocí statistické metody s technikou dotazníku zjišťuje, jak velký vliv na děti má zvolené téma celotáborové hry.

Klíčová slova: volný čas, výchova, hra, letní dětské tábory, děti, mládežnické organizace

ABSTRACT

Bachelor thesis titled "Summer camps as a phenomenon of non-formal education" deals with leisure children and identifying and evaluating the opinions of children to summer camps, specifically whether and how children are affected by the choice of selecting the camp theme camp, camp games respectively. The work consists of theoretical and practical. In the theoretical part the notion of free time - possibilities of socialization and its influence on the course of life. Then there is the history decommissioned youth clubs and children's summer camp organization, the issue of the game. The practical part analyzed the results of quantitative research that a statistical method with a questionnaire determines how much influence children have on the topic camp games.

Keywords: leisure, education, game, kids summer camps, children, youth organizations

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za neocenitelné rady, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce. Dále pak za její ochotu a čas, který mi věnovala.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VOLNÝ ČAS	11
1.1 DEFINICE VOLNÉHO ČASU.....	11
1.2 VOLNÝ ČAS Z HLEDISKA HISTORIE	12
1.3 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	13
1.4 OBSAH A FORMY VYUŽÍVÁNÍ VOLNÉHO ČASU.....	15
2 MLÁDEŽNICKÉ ORGANIZACE	19
2.1 HISTORIE VZNIKU MLÁDEŽNICKÝCH ORGANIZACÍ	19
2.2 SKAUTING	20
2.3 POLITICKÉ ZNEUŽÍVÁNÍ MLÁDEŽNICKÝCH ORGANIZACÍ	22
2.4 JAROSLAV FOGLAR	23
3 LETNÍ DĚTSKÉ TÁBORY	25
3.1 HISTORIE POŘADÁNÍ LETNÍCH DĚTSKÝCH TÁBORŮ	25
3.2 LIDÉ NA TÁBOŘE	26
3.3 LEGISLATIVA A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	29
3.4 TÁBOROVÉ HRY.....	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 VÝZKUM	35
4.1 CÍLE A STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	35
4.2 VÝBĚR RESPONDENTŮ	36
4.3 VLASTNÍ VÝZKUM	36
4.4 ANALÝZA A PREZENTACE ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ	44
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	50
SEZNAM GRAFŮ	51
SEZNAM TABULEK	52
SEZNAM PŘÍLOH	53

ÚVOD

„Tajemství úspěchu a příznivých výsledků junáckého hnutí neleží jen ve šťastné volbě cvičení, prací a zábav, jimiž své stoupence zaměstnává, ale také v jeho organizaci. Jest dělána s porozuměním duši mládeže, proto skauti bez výjimky k ní lnou vroucí láskou a plní její příkazy, jež nejsou vždy snadné. Junáci jsou do všech podrobností života družin zasvěceni, vědí, jak si počínati v tábore, při vycházkách, hrách, a pod. Proto velmi snadno může jeho vůdce ovládati a život s nimi je mu chvílí radosti a ne obav a rozčilení, jak tomu bývá při výletech školních. Vhodné rozdělení hochů na družiny, jež vedou zkušenější hoši, usnadňuje značně práci. Kdo poznal milý život v táborech nebude se diviti, že na tisíce ochotných vůdců věnuje své volné dny výcviku družin junáckých. Vděčnost hochů, radost z příznivých výsledků na poli nejdůležitějších úkolů národních a půvaby pobytu ve volné přírodě jsou jim nejkrásnější odměnou za jejich obětavost“ (Svojsík, 1912, s.51).

Téma bakalářské práce „Letní dětské tábory jako fenomén mimoškolní výchovy“ jsem si zvolil zcela záměrně. V první řadě je nutné poznamenat, že mimoškolní výchova dětí je jedna ze základních součástí Sociální pedagogiky. V druhé řadě se letním dětským tábory věnuji pravidelně už více než pětadvacet let. A za tu dobu jsem prošel všemi výchovnými pozicemi, od praktikanta, přes oddílového vedoucího, až po hlavního vedoucího tábora. Funkci hlavního vedoucího tábora vykonávám již třináct let. Za tu dlouhou dobu mi „prošlo rukama“ několik generací dětí. Mnohé z těch malých dětí, které jsem kdysi vedl jako oddílový vedoucí, dnes posílají své vlastní děti na „můj letní dětský tábor“. A dnešní kolektiv vedoucích a personálu tohoto tábora se v převážné většině skládá z mých „bývalých“ dětí. Dalo by se říci, že jsem si své dnešní vedoucí „vychoval“ od malička a že vše, co jsem je kdysi učil a jim vštěpoval, oni dnes předávají dalším generacím. Myslím tedy, že s organizací, výchovou a samotným konáním letních dětských táborů mám bohaté zkušenosti. Zdali tyto zkušenosti jsou ve prospěch a kvalitu letního dětského tábora a dalších dětských akcí, které organizuji, nechť posoudí jiní. Já mohu pouze hodnotit z pozitivních ohlasů rodičů a hlavně dětí – samotných účastníků dětského tábora. A za těch mnoho let vím jednu podstatnou věc. Není pro dobrého vedoucího tábora nic větší odměnou za jeho snahu a práci, než rozzářené a šťastné oči dětí. A na konci tábora slzy smutku, že tábor už končí.

Jak jsem již uvedl, za spoustu let jsem měl možnost poznat různé generace dětí, v různé společenské době a čase. A přesto, že mnozí tvrdí, jak se děti mění, jak jejich vlastnosti jsou čím dál horší, nemohu s tímto tvrzením souhlasit. Jsem přesvědčen, že děti jsou stále stejné, jen se mění prostředky. Jinak se s dětmi pracovalo v době, kdy nebyly žádné mobily, internet, Facebook. Jinak se s nimi musí pracovat dnes. Ale hlavní podstata se nijak nezměnila. A to hravost, chuť pro dobrodružství, kamarádství, radost z vítězství i smutek z prohry. To vše je stále stejné. A zdali má v dnešní době pořádání letních dětských táborů smysl, a zdali je to hodnotná součást mimoškolní výchovy, o tom pojednává tato bakalářská práce.

Cílem práce je ověřit, zda letní dětské tábory mají i v současné době svůj význam a jsou prostředkem k socializaci dítěte.

„Dospívající potřebují poznávat svět, orientovat se v něm i zasahovat do jeho dění. Zajímají se o vše možné, neví, co by udělali dříve a chtějí si vše vyzkoušet. Hledají takové činnosti, které odpovídají jejich předpokladům, v nichž by vynikli a dosáhli uspokojení. Podněcování a usměrňování jejich zájmové činnosti tvoří předpoklad pro budoucí profesionální orientaci. Zájem o sport a tělesnou výchovu je v dospívání významný pro formování osobnosti jak v oblasti volní a citové, tak i intelektuální“ (Němec, 2002,s.23).

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Volný čas můžeme brát jako určitou hodnotu, veličinu, která má pro každého z nás jiný význam. V tomto čase se můžeme věnovat činnostem, které nás baví, přinášejí nám radost a uvolnění. Je to pojem a problematika, kterou se zabývá i spousta akademiků, objevují se pojmy jako mimoškolní výchova, pedagogika volného času, nauka o zážitcích, teorie hry apod. V současné době se o tomto tématu také hovoří v souvislosti s vhodným využíváním volného času a to převážně u dětí, neboť je v zájmu společnosti dobré naučit děti, jak vhodně a plnohodnotně trávit tuto dobu v dnešní moderní a uspěchané době, kdy je dost často nejjednodušší posadit je před televizi nebo jim dát počítač, tablet, nemluvě o chytrém telefonu, který je naprosto běžnou součástí jejich života. I na úrovni státních zřízení vznikají např. v rámci samosprávy a státní správy komise a poradní sbory, které se zabývají tvorbou a zpřístupněním volnočasových aktivit pro děti v dané oblasti.

Volný čas a jeho význam a využívání prošlo historickým vývojem stejně jako jeho definice a význam, o čemž se zmíním níže.

1.1 Definice volného času

Volný čas je předmětem bádání mnoha vědních disciplín. Zabývají se jím pedagogové, psychologové, lékaři, speciální pedagogové a další odborníci. Pod tímto pojmem si běžně představíme rekreaci, zábavu, zájmovou činnost.

Volný čas se nám dobře definuje v opozici vůči jinému pojmu a to je povinnost. Je ho možno chápat jako přesný opak, činnosti si můžeme svobodně vybrat, děláme je rádi a přinášejí nám uvolnění a uspokojení. Běžně se pod tento pojem zahrnuje odpočinek, zábava, zájmová činnost, ale např. i dobrovolné vzdělávání, obecně prospěšná činnost. Pokud se budeme bavit o volném čase dětí, nepatří sem činnosti související se školním vyučováním, sebeobsluha, povinnosti spojené s provozem rodiny atd. (Pávková, 2002).

Velký vliv na způsob trávení volného času dětí má jejich rodina, životní styl a specifický způsob rodinného života. Jestliže je pro rodinu samozřejmé, že tráví svůj volný čas aktivně, neumí většinou děti relaxovat pasivně a tak to platí i naopak. Důležitým faktorem kvalitní relaxace a zábavy je dle mého i to, zda si může dítě zvolit dobrovolně, jak svůj volný čas stráví a zda může víceméně samo rozhodovat o jejím začátku, průběhu i konci. Rodiče by děti v žádném případě neměli do aktivit nutit, ale také by neměly být nechány

zcela volně a to zvláště v mladším věku kdy potřebují, aby se na ně dohlíželo - musejí být vhodně motivovány.

Způsob trávení volného času má velkou výchovnou funkci, dochází k socializaci jedince. I z pouhé definice socializace lze vyvodit, jak velký vliv na ni má výchova, dle mého lze tyto pojmy z velké části ztotožnit. „*Socializací rozumíme proces postupné přeměny člověka jako biologické bytosti v bytost společenskou, tedy postupné začleňování se do života dané společnosti, proces, v němž se učíme v dané společnosti žít*“ (Kraus, 2008, s. 59).

Je důležité zde ještě zmínit, že právo dětí na volný čas je oficiálně zakotveno v Deklaraci práv dítěte, respektive v Úmluvě o právech dítěte. Česká republika tyto listiny přijala a tím se zavázala k jejich dodržování a naplňování. Konkrétně je toto právo zmíněno v zásadě číslo 7 – dítě má mít plnou možnost ke hrám a zotavení a společnost a úřady by měly usilovat o to, aby dítě mohlo tohoto práva využívat (<http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>).

1.2 Volný čas z hlediska historie

Pokud se budeme v práci dále bavit o využívání volného času a o historii mládežnických organizací, je na místě se zmínit o historickém vývoji a vnímání volného času jako takového. Je jasné, že např. v raném středověku se asi o volném čase nedalo vůbec mluvit. Lidé měli jen to, co si sami vypěstovali, museli robotovat na pozemcích svého pána a jednoduše řečeno, způsob života se vůbec nedal srovnat se současností.

Problematikou se zabýval již např. Platón či Aristoteles, kteří kladli důraz na pěstování těla a ducha. Aristoteles zastával názor, že by se měla tato doba využívat k uvažování, filosofii a správě státu. Je to čas a prostor pro další rozvoj člověka, který by měl vést k pocitu blaha a štěstí (Vážanský, Smékal, 2001).

Scholazein, což je starořecké slovo, znamenalo původně mít volnou chvíli, zahálet. Jelikož zahálka nebyla žádoucí a čas by neměl být mařen, položili staří Řekové důraz na činnost ve volném čase. Proto se význam tohoto slova posunul a postupem času znamenal mít čas na něco, něčemu se věnovat (Filipcová, 1966).

Ve středověku velmi výraznou úlohu hrála církev a toto přetrvává i dodnes. Ve své podstatě dogmaticky určovala, jaká činnost je vhodná či není vhodná pro správného

křesťana. Volné chvíle se měli využívat k návštěvám kostela, modlitbám. V 15. století se toto pojetí změnilo. Významný učenec této doby, Thomas More, ve svém díle Utopie požadoval rozdělení práce mezi všechny občany a zkrácení pracovní doby na pouhých šest hodin – možná proto se dílo jmenuje tak, jak se jmenuje. Realita byla zcela jiná – lidé pracovali i 14 hodin denně a neměli žádný volný čas. Během 19. století a dále se volný čas stal významným pojmem, hodnotou, ale stále spíše u vyšších vrstev obyvatelstva (Pávková, 2002).

Dá se to tedy shrnout tak, že v historii se s pojmem volný čas začínáme setkávat až s postupným zlepšováním životní úrovně člověka, kdy ubývalo času nutného pro zabezpečení základních životních potřeb a lidé netrávili celé dny pouze prací.

Se zkracováním pracovní doby narůstá potřeba vyplnění volného času nějakou smysluplnou činností. Dlouhodobý proces prodlužování volného času a s tím spojené potřeby ho smysluplným způsobem trávit, vedl po třicetileté válce k budování prvních „víkendových“ domů, vzniku klubů, spolků a společností dospělých. Dále přibýly např. divadelní, hudební a tělovýchovné spolky. Nejznámější byly a jsou Sokol, YMCA, YWCA, skautské hnutí (Pávková, 2002).

Volný čas tak, jak jej vnímáme v současnosti, je jevem zrozeným až v moderní společnosti. Znamená pro nás především:

- 1) „volnost“ od práce či dalších subjektivních povinností, dá se chápat jako „opak“ či protiklad práce,
- 2) „volnost“ v jeho sociálním nabývání, teprve moderní společnost volný čas zevšeobecňuje, poskytuje jej víceméně všem,
- 3) „volnost“ od sociálních norem, které by jedinci podrobně určovaly způsob chování i v této časové sféře a znemožňovaly individuální využití (Spousta, 1994).

1.3 Funkce volného času

Rozlišujeme několik základních funkcí výchovy mimo vyučování:

- **výchovně vzdělávací,**

- **zdravotní,**

- **sociální,**

- **preventivní a rozvojové zaměření výchovy.**

Funkce výchovně vzdělávací je obzvláště důležitá. Je zaměřena především na uspokojování potřeb dětí s ohledem na morálku. Dítě je vedeno ke správnému využívání volného času, získává řadu informací, vědomostí a návyků, které ho dále rozvíjí. Také zde dochází k určitému soutěžení a pozitivní výsledky dítě uspokojují, nutí ho k sebehodnocení (Hájek, Pávková, 2008).

Funkce zdravotní je naplňována, pokud dochází ke střídání činností, tak aby byl dodržován zdravý životní styl. Musí se střídat činnosti fyzické, duševní, odpočinek, ale i čas organizovaný a volný. Také by děti měly chodit pravidelně na čerstvý vzduch a více se pohybovat. Ve vyučování jsou nuceny většinu času sedět, proto je mimo vyučování pohyb nezbytně nutný (Hájek, Pávková, 2008).

Funkce sociální je neméně důležitá. Zde se jedná především o srovnání rozdílů mezi dětmi z fungujících či nefungujících rodin, správné vytváření sociálních vztahů. Doba mimo vyučování by měla být věnována také tomu, aby děti i ze špatně situovaných rodin pocítily pocit zabezpečení. Je důležité rozvíjet pozitivní sociální vztahy, učit děti respektu bez ohledu na jejich bohatství či chudobu. Také by zde mělo docházet k rozvoji komunikace, sociálních schopností a osvojení určitých pravidel společenského chování (Hájek, Pávková, 2008).

V dnešní době jsou děti často vystaveny negativním vlivům a působí na ně v podstatě pořád. Je tedy nutné, aby byl velký důraz kladen na **preventivní a rozvojové zaměření výchovy**, což je jednou z důležitých funkcí všech zařízení pro děti (Hájek, Pávková, 2008).

Jak již bylo výše zmíněno, pojmem volný čas se zabývá hodně odborníků z několika oborů a je jasné, že se u nich i liší pohledy na tento fenomén a tudíž i na jeho funkci. Výše uvedené je jen základní a pro větší názornost uvádím i další názory.

Autor Havighurst a Kaplan, které zmiňují ve své publikaci autoři Vážanský a Smékal, se domnívají, že volný čas se musí:

1. starat se o účast na sociálním životě,
2. poskytovat možnosti k zajímavému prožití a tvůrčímu vyjádření osobnosti,

3. dbát na pravidelné a rutinní utváření životních činností jedince,
4. být zdrojem úcty k sobě samému i respektování ostatních.

Druhý autor (Kaplan) uvádí, že volný čas má:

1. přispívat k pocitu „nějak k něčemu patřit“,
2. rozvíjet vědomí vlastní individuality,
3. zprostředkovat a uvádět v soulad různé individuální funkce,
4. být společnosti i jedinci prospěšný,
5. umocňovat pozitivní zážitky,
6. podněcovat v člověku tvůrčí síly (Vážanský, Smékal, 2001).

Další autor (Čáp) vymezuje pouze tři funkce volného času a to:

1. odpočinek,
2. zábavu,
3. rozvoj osobnosti (Čáp, Mareš, 2001).

1.4 Obsah a formy využívání volného času

Výchova mimo vyučování má u většiny dětí převážně činnostní charakter. Možnosti, jak s volným časem naložit, jsou u každého dítěte jiné. Jsou ovlivněny věkem, vzděláním, sociálním zajištěním rodiny, zvyklostmi v rodině atd.

Mezi základní aktivity, tedy obsah, ve volném čase patří:

- odpočinkové činnosti - psychicky i fyzicky nenáročné, odstranění únavy,
- rekreační činnosti – pohybové aktivity na čerstvém vzduchu,
- zájmové činnosti společenskovední – rozvíjení zájmů, rozvoj specifických schopností,
- sebeobslužné činnosti – péče o osobu, hygiena, pořádek,

- veřejně-prospěšné činnosti - vedení k dobrovolné práci ve prospěch druhých,
- příprava na vyučování (Pávková, 2003).

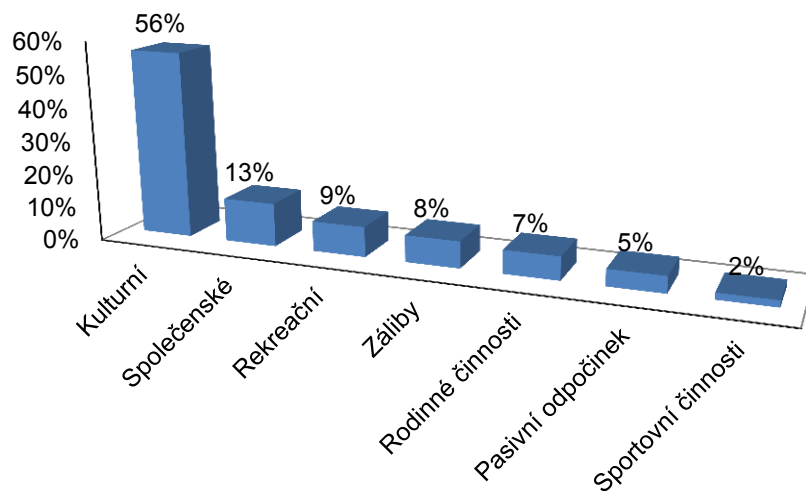
Využívání volného času lze realizovat dvěma formami:

Aktivní odpočinek kompenzuje únavu nebo přetížení tím, že člověk vykonává zcela jinou činnost, odlišnou od té, která ho vyčerpala a zatížila jednostranně organismus.

Pasivní odpočinek může souviset i s nízkou kulturní vyspělostí člověka, případně s nedostatečnými vnějšími podněty pro aktivní odpočinek. Děti, které nemají v dětství dostatek možností k rozvoji, mají např. omezené možnosti výběru aktivit, nemohly získat dostatek zkušeností, jak využívat volný čas. Musí se tedy vychovávat k aktivní činnosti během celého volného času. Klasická výchova a tradiční vzdělání a zaměření rodiny se zaměřují především na práci a nikoli na volný čas. Člověk se připravuje pro život tím, že je veden pouze k účelnosti. Dítě, jehož rodiče považují četbu, hru, sport a jiné činnosti za nadbytečné, je ochuzeno o mnoho aktivních činností. Výběr a rozvíjení určitých potřeb vychovávají člověka pro volný čas. Čím jsou lidské potřeby rozmanitější, tím je člověk ve volném čase všestrannější (Selucký, 1966).

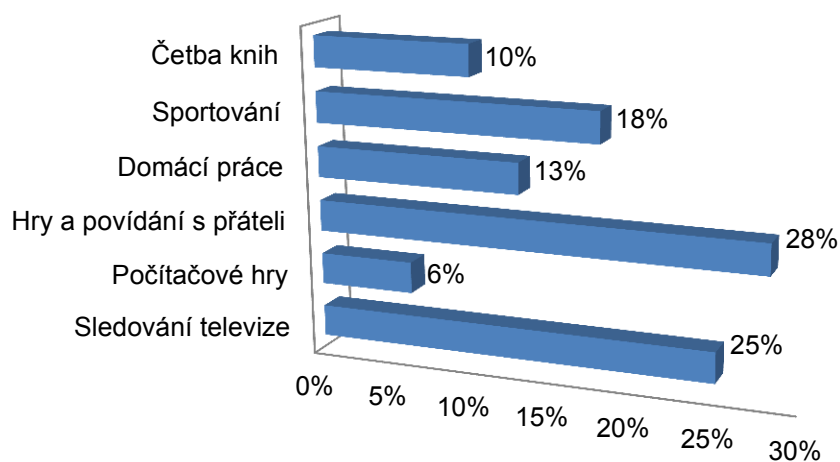
Změny a vývoj ve způsobu trávení volného času nenajdeme pouze v dlouhodobém měřítku, ale v nedávné době, po revoluci v roce 1989 a s bouřlivým vývojem společnosti, její modernizací, můžeme na třech níže uvedených výzkumech vidět, jak se mění skladba využívání volného času.

Prvním byl výzkum využívání volného času, jehož výsledky byly prezentovány v publikaci „*Co s volným časem?*“ autora Zicha (1978), a druhý výzkum Strakové, Tomáška a Palečkové provedený v roce 1996 u žáků osmých ročníků základních škol (Pávková, 2001).

Graf 1. Využití volného času v roce 1978 (F. Zich, *Co s volným časem?* s. 64-69).

Na grafu vidíme významné postavení kulturních činností, nejmenší podíl zaujímají činnosti sportovní. Jak jsem již uvedl, dochází i v relativně krátkodobém měřítku necelých dvaceti let k viditelnému posunu ve způsobu trávení volného času, což můžeme dokumentovat na dalším grafu.

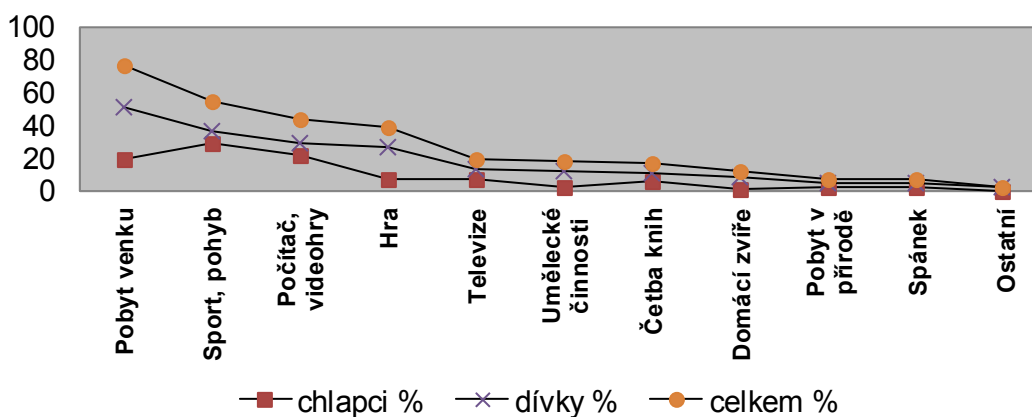

Graf 2. Využití volného času žáky 8. ročníků ZŠ v roce 1996 (www.skolavpraxi.cz/wpimages/other/Cech.doc).

Velký je propad u kulturních činností, výrazný a určitě žádoucí je nárůst podílu sportovních aktivit, méně pozitivní je už vyšší procento pasivního odpočinku formou

sledování televize. Některé ukazatele mohou být ovlivněny zaměřením druhého průzkumu pouze na žáky základních škol, celospolečenské trendy dnešní doby však např. vysoké procento pasivního odpočinku potvrzují.

Nejnovější výzkum, který se mi podařilo dohledat a uvádím jej zde hlavně proto, že byl proveden v Brně, proběhl v roce 2002 a provedl jej PhDr. Tomáš Čech z katedry sociální pedagogiky na MU v Brně. Z tohoto výzkumu vyplynulo, že mezi nejoblíbenější činnosti ve volném čase dětí mladšího školního věku brněnských škol patří pobyt venku s kamarády (25 % respondentů – viz graf 1), často bez konkrétnějšího a smysluplného cíle. To naznačuje možné hrozící nebezpečí úrazu, negativního vlivu part apod. Tato činnost je nejvyhledávanější především u dívek (32 %), zatímco u chlapců figuruje až na třetím místě. Chlapci preferují nejvíce sport a pohybové aktivity (29 %), následuje práce na počítači a videohry (22 %). Významné je zastoupení hry, která je nejoblíbenější činností u 13 % dětí (20 % všech dívek). Je zde opět relativně velké zastoupení oblíbenosti ve sledování televize, objevuje se však markantní růst oblíbenosti trávení volného času u počítače a u videoher, což je opravdu problém dnešních dětí a mládeže (<http://www.skolavpraxi.cz/wpimages/other/Cech.doc>).

Graf 3. Nejoblíbenější činnosti dětí mladšího věku ve volném čase, Čech, T. Volný čas a způsob jeho trávení školáky v Brně, 2002.

2 MLÁDEŽNICKÉ ORGANIZACE

V následující kapitole přiblížím problematiku vzniku a vývoje nejznámějších organizací, které se zabývaly a stále zabývají náplní volného času. Nejprve všeobecně popíši historii a v dalších podkapitolách se zaměřím na ty nejznámější, jako je skautské hnutí a i na organizace, které se bohužel „proslavily“ neblaze a nesmazatelně se zapsaly do dějin. Část této kapitoly věnuji Jaroslavu Foglarovi, který se zasloužil o rozvoj skautingu u nás nemalou měrou.

2.1 Historie vzniku mládežnických organizací

Historie mládežnických organizací sahá hluboko do minulosti. Již období po třicetileté válce se stává pro Evropu zlomovým a přechází ve všech rovinách a sektorech společenského života k epoše, v níž začíná převládat racionalita, úsilí o hospodářské zlepšení a rozvoj, až po postupné šíření průmyslové výroby a problémy, které s tím byly spojeny. Toto pojetí společenského života mělo již také zájem na řešení různých společenských anomálií, z nichž jednou byla opuštěná, žebravá, toulající a zanedbaná mládež. Počátky řešení tedy směřují do Německa a západní Evropy, protože zde se rodily nové hospodářské i myšlenkové poměry.

Formy a způsoby řešení byly různé. V 17., 18. a 19. století pak převážně církevní a soukromé. V Německu, na církevní půdě protestantské a lutheránské, vznikla řada různých hnutí, které byly označovány jako pietismus. Tento směr hlásal duchovní obnovu pomocí vroucí zbožnosti, přísné morálky a aktivitu zaměřenou na pomoc bližnímu, nemocnému, slabému a chudému. Významné osobnosti tohoto hnutí zakládaly školy, ústavy pro opuštěné děti a sirotky a další podobná zařízení (Jůzl, 2011).

Současně vznikal významný počet různých výchovných spolků u katolické církve a taktéž spolků občanské dobročinnosti. Této oblasti se věnovaly také kongregace a řády.

V 18. století tedy vznikl velký počet různých zařízení zaměřených na péči o děti a mládež v nelehké životní situaci. Dá se tedy říct, že původní záměr vzniku různých mládežnických organizací měl v původu snahu řešit prvotně sociální a společenské problémy a podchytit rizikové skupiny mládeže a působit na jejich výchovu a převýchovu. Postupem času došlo k různému vývoji v oblasti mládežnických organizací a jejich myšlenek. A to ve smyslu jejich poslání, náplně a účelu. Logicky, se zmenšením sociálních problémů, se začalo mnoho organizací zabývat účelným vyplněním volného času mládeže. Bohužel, některé

autoritativní a totalitní politické režimy si uvědomily, že mládežnické organizace se dají velmi dobře zneužít i pro službu režimu, pro potlačení svobodných názorů hned v počátku a posílení svého mocenského postavení v myslech mládeže.

Jednou z přelomových událostí v oblasti mládežnických organizací a zároveň i dětských táborů, byl vznik skautského hnutí, kterým se zabývá další kapitola.

2.2 Skauting

Toto dnes celosvětové hnutí vzniklo v roce 1907 v Anglii. Zakladatelem hnutí byl lord Robert Baden-Powell. Hnutí se velmi rychle šířilo i do dalších států a na jeho vývoj měli vliv další osobnosti. Ve Spojených státech se vůdčí osobností stal Ernest Thompson Seton.

Je patrné, že skauting má dva základní směry, každý prezentovaný právě oběma osobnostmi.

Robert Baden-Powell se zaměřuje na:

- smysl pro řád (v životě, výchově, společnosti i přírodě),
- službu (bližním, obci, vlasti, církvi, lidstvu),
- komplexní výchovu (tělesná, duševní, sociální, mravní i duchovní).

Ernest Thompson Seton, který je tvůrcem woodcrafterského hnutí, dává důraz na:

- duchovní základ (ve smyslu oddání „Velkému duchu“ – člověk nepotřebuje církev ani kostely, individuální duchovní život),
- život v souladu s přírodou,
- tvořivost (využití symbolů a tajemna), krása v přírodě i lidských výtvorech,
- soudržnost, rodina (společná výchova celé rodiny). (Lom, Šebek, 1990).

Mezi oběma zakladateli dochází brzy ke konfliktům, právě z důvodů odlišností základních principů. Konflikty jsou tak hluboké, že vedou až k vyloučení Setona ze skautského hnutí. Záminkou se stane nesplnění podmínky občanství v USA. Rozpory jsou mnoha druhů, ale zásadním je to, že Robert Baden-Powell byl voják a současně prosazoval náboženské pojetí organizace. Oproti němu Seton byl k náboženskému zaměření velmi vlažný a daleko více prosazoval souznění s přírodou. Sám Seton to shrnul v následující větě „*Mým záměrem bylo dělat z nich muže, Baden-Powellovým – vojáky.*“ (Libor Vykoupil, 2010, http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/768053).

Přes všechny počáteční konflikty se stalo skautské hnutí celosvětovou organizací, která dnes působí ve více než 200 státech světa a má přibližně 40 milionů členů.

České skautské hnutí – Český junák zakládá, a současně se stává prvním starostou skautské organizace, středoškolský profesor Antonín Benjamín Svojsík v roce 1911. Inspirací je mu práce Roberta Baden-Powella, nicméně větší vliv na český skauting mají myšlenky Setona. Svojsík sepisuje knihu „Základy Junáctví“, na které spolupracuje s řadou tehdejších českých osobností. Ta se stává základem českého skautského hnutí (Řehák, 1946).

Český skauting se tedy vyvíjel od počátku odlišně od anglického pojetí. Kromě větší vazby na přírodu a pobyt v ní, byl kladen důraz na národní cítění. To mělo souvislost i se vznikem samostatného českého státu. Současně není kladen takový důraz na náboženské a duchovní učení. Toto pojetí přetrvává až do dnešních časů, kdy český skauting si, na rozdíl od skautských organizací v jiných státech, stále zachovává přírodní zaměření.

Za dobu svého trvání byla skautská organizace třikrát zakázána. Skauti si vždy zachovávali odpor vůči totalitnímu i autoritářskému systému. Proto byli trnem v oku jak nacistům, tak i komunistům. Řada skautských činovníků zmizela během své odbojové činnosti, byla vězněna a popravena v nacistických koncentračních táborech. Řada jich padla za obětí komunistickým politickým procesům v padesátých letech minulého století. Skautské myšlenky však nebylo možné potlačit a kdykoliv došlo k uvolnění politických poměrů, skauting se rychle znovu obnovil. Po druhé světové válce v roce 1945, tak v době „Pražského jara“ v roce 1968, tak i následně po „Sametové revoluci“ v roce 1989. Díky době zákazu však chybí kontinuita s vývojem skautingu ve světě. Chybí moderní prvky světového skautingu, které lépe reagují na dnešní zrychlenou a přetechnizovanou dobu. Na druhé straně se podařilo zachovat konzervativní prvky českého skautingu jako je třeba táboření. Což má velký význam i pro téma této bakalářské práce. S českým skautingem a s tématem této bakalářské práce úzce souvisí československé woodcrafterské hnutí. Duchovním otcem byl další středoškolský profesor Miloš Seifert, který se zhlédl právě v myšlenkách Setona. Byl u založení „Obce Psohlavců“, která byla samostatná i přesto, že došlo několikrát k pokusu o její začlenění do Svojsíkova „Svazu Skautů.“

Dá se tedy říct, že české skautské a junácké hnutí je silněji ovlivněno Setonem a dalšími tvůrci woodcraftu a vlivem toho je v Česku stále kladen důraz na výchovu spojenou s pobytem v přírodě.

2.3 Politické zneužívání mládežnických organizací

Jak jsem již uvedl, existovaly mládežnické organizace, které na rozdíl od skautských byly nejen režimem podporovány, ale dokonce zřizovány. V nacistickém Německu to byla HitlerJugend, tedy Hitlerova mládež. Jak Hitler, tak i ostatní představitelé NSDAP si brzy uvědomili význam mládežnické organizace, která bude přímo řízena režimem a dá od útlého mládí možnost manipulovat s dětským smýšlením a výchovou. Současně je zde přímý vliv na propagaci režimu. HitlerJugend však nebyla jen výchovnou organizací, ale současně i polovojenskou organizací. Měla přísný řád a disciplínu. Byla určena pro chlapce od 14 do 18 let. I dívky měly svoji podobnou organizaci pod názvem Bund Deutscher Mädel (Liga německých dívek). Obě tyto organizace měly své „přípravky“ pro děti od 10 let. Jungvolk pro chlapce a Jungmädel pro dívky.

Český skauting byl v komunistickém režimu mezi roky 1948 – 1989 dvakrát zakázán. Poprvé v roce 1951. Záminkou byly vytýkané údajné nedostatky ve výchově. Ve skutečnosti byl skaut zrušen proto, aby nestál v cestě vzniku Pionýru, tedy přímo řízené dětské organizaci KSČ. Už od roku 1949 byla snaha režimu o vznik mládežnické organizace sovětského typu. Při Československém svazu mládeže byla založena původně „Pionýrská organizace Junáka“, v roce 1950 byla přejmenována na Pionýrská organizace ČSM. Po zákazu Junák byly prováděny povinné přepisy dětí do Pionýra.

Pionýr jako organizace ČSM existuje až do roku 1968, kdy se na krátkou dobu osamostatnil a odmítl sepletí s režimem. Tento stav však trval jen krátkou dobu a s počátkem normalizace byl Pionýr opět začleněn pod tentokrát již Socialistický svaz mládeže. Pod ním setrval až do roku 1990, kdy se opět zcela osamostatnil, přijal demokratické stanovy a přihlásil se k „Úmluvě o právech dítěte“ a „Listině základních práv a svobod.“

Přestože Pionýr, jako nedílná součást Socialistického svazu mládeže, byl do roku 1989 jednoznačně ideologicky veden, občas se v něm objevovalo jisté volání po demokracii a nezatahování politické propagandy do výchovy a práce s dětmi. Tyto snahy se stupňovaly v letech 1985-1989. Většinou byly potlačeny. Nicméně, záleželo hlavně na vedoucích jednotlivých pionýrských oddílů, jak dalece uplatňovali ideologii při samotné práci s dětmi. Byli tak třeba vedoucí, kteří zcela ignorovali ideologické působení a věnovali se mnohem více tradicím woodcraftu. To se projevovalo postupem času i na samotných dětských táborech. Přesto, že pionýrské tábory byly pořádány pod patronací ROH

a přímým dozorem KSČ, docházelo na některých táborech k znovuobjevení „foglarovských“ principů, her a odměn. Je pravdou, že pokud „se na to přišlo“, vyvodily z toho nadřízené orgány ihned zodpovědnost. Naštěstí tyto důsledky již zdaleka nedosahovaly postihů jako v 50. letech (Krásný, z nepublikované přednášky, 2008).

2.4 Jaroslav Foglar

Jaroslav Foglar (1907-1999) byl velmi významný český spisovatel 20. století. Jeho dílo se zabývá ryze příběhy a knihami pro mládež. Jaroslav Foglar, pod přezdívkou „Jestřáb“, celý život vedl skautské oddíly. Narodil se v Praze, kde vystudoval Veřejnou obchodní školu. Byl zaměstnán jako úředník, pedagog a redaktor časopisu Junák, Mladý hlasatel a Vpřed.

Ke skautům ho přivádí jeho bratr roku 1920. Už jako třináctiletý vydává svůj první literární pokus, báseň *Měsíční noci*. V roce 1923 začíná jeho cesta spisovatele první publikovanou povídkou *Vítězství*.

V roce 1934 vychází jeho první kniha, *Přístav volá*. Následují *Hoši od bobří řeky* a další knihy. Důležitým okamžikem je rok 1938, kdy v Mladém hlasateli začíná vycházet legendární seriál - komiks *Rychlé šípy*, kreslený Janem Fišerem. V roce 1941 je vydávání časopisu nacisty zastaveno.

Po válce pracuje v časopisu Junák a posléze zakládá nový časopis Vpřed. Tento časopis ukončil svou činnost v roce 1948. Od té chvíle je Foglar neustále pod dohledem StB. Aby mohl dál pracovat s mládeží, je donucen i s StB podepsat spolupráci. Tuto spolupráci však velmi těžce nese a snaží se z ní vyvázat. Velmi překvapivě se to podaří v roce 1956, kdy StB s ním spolupráci ukončuje. Je to však zřejmě vykoupeno tím, že v dalších letech nijak nepublikuje. Znovu se objevuje až v 60. letech a před rokem 1968 dokonce znovu začíná vycházet kreslený seriál *Rychlé šípy*.

Normalizace však zcela ukončuje jeho jakoukoliv publikační činnost, což s drobnými výjimkami trvá až do konce osmdesátých let. Po „Sametové revoluci“ dochází k jeho satisfakci a všeobecnému znovuobjevení jeho díla. Hromadně začínají vycházet všechny jeho knihy a znovu se objevují kreslené *Rychlé šípy*.

Foglar se svým dílem nesmazatelně zapsal do vědomí mnoha generací mládeže. A mnozí spisovatelé se snaží na jeho dílo navázat. Zvláště pak na tajuplnost příběhů o Ježku v kleci a Vontech.

Jan Foglar zemřel v roce 1999. A přesto, že celý život hlásal čestnost a odvahu, jeho dílo a pozůstalost se stala po jeho smrti terčem mnoha sporů a soudních pří (Zapletal, 2007).

Na závěr kapitoly jen přidávám pár názvů nejznámějších organizací, které poskytují náplň volného času:

- Hnutí Brontosaurus - nepolitické a nezávislé ekologické hnutí mladých lidí.
- Hnutí Duha - upřednostňují ekologickou a globální výchovu a život v souladu s přírodním prostředím.
- YMCA - nejstarší celosvětová křesťanská organizace se zaměřením na charitativní činnost.
- Liga lesní moudrosti - dobrovolná a samostatná organizace orientovaná na život v přírodě.
- Sokol - patří mezi nejstarší organizace vzniklé na našem území s převážně tělovýchovným zaměřením.
- Centra volného času Salesiánských bratří - střediska pro volný čas dětí a mládeže.

3 LETNÍ DĚTSKÉ TÁBORY

Letní dětské tábory jsou dle mého názoru u rodičů dětí stále oblíbenější a jsou samozřejmě oblíbené i u dětí. U malých dětí, které ještě na letním dětském táboře nikdy nebyly, se samozřejmě mohou objevovat obavy z neznámého, strach z odloučení od rodičů. Je proto nutné a žádoucí, aby celý tábor byl koncipovaný tak, aby se na něj děti chtěly vracet i další roky. Předpokladem proto je samotné prostředí tábora, nadšení a zkušenosti vedoucí s chutí pracovat s dětmi a s určitými osobnostními charakteristikami. Neméně důležité je samotné téma tábora, zábavný program a vhodně volené hry. Tyto aspekty popíši v následující kapitole, krátce se zmíním i o historii pořádání táborů a zaměřím se na vývoj u nás s tím, že byl velmi ovlivněn děním ve Velké Británii, která je považována za kolébkou pořádání letních dětských táborů na evropském kontinentu. Vývoj na americkém kontinentu byl odlišný, ale samozřejmě také ovlivňoval i vývoj v Evropě.

3.1 Historie pořádání letních dětských táborů

Již více než sto let patří dětské tábory k výchovným možnostem ve volném čase i v České republice. Hlavním a široké populaci známým propagátorem táborové myšlenky u nás byl Antonín Benjamin Svojsík, který propojil skautskou filozofii Baden-Powella dále byl inspirován myšlenkami hnutí *Woodcraft Indians* (u nás Liga lesní moudrosti), které založil roku 1902 anglický spisovatel a přírodovědec E. T. Seton. V duchu myšlenek o výchově člověka v souladu s přírodou uspořádal první woodcrafterský kmen na našem území Děti Živěny pod vedením berounského profesora Miloše Seiferta v létě 1913 u Lochovic první tábor u nás (http://www.woodcraft.cz/index.php?right=historie_cswoodcraft&lan=cs).

V dalších letech došlo k názorovému rozchodu hnutí Junák a Ligy lesní moudrosti, přesto můžeme meziválečné období považovat za zlatou éru českého zálesáctví a skautingu. Po druhé světové válce je činnost Junáka obnovena, avšak po nástupu komunistického režimu je roku 1950 hnutí zakázáno. Hlavním pořadatelem dětských táborů, který částečně převzal skautské myšlenky, se u nás od roku 1948 stává organizace Pionýr. Díky činnosti této organizace a podpoře státních průmyslových podniků je u nás vybudována síť táborových základen, které poskytovaly, a v některých případech stále poskytují, zázemí několika generacím táborníků. Pionýrské tábory byly a jsou zaměřené na pobyt dětí v přírodě.

Po roce 1989 se situace v České republice začíná měnit, proměnou prochází pionýrská organizace, činnost obnovuje svaz skautů a skautek ČR Junák a v neposlední řadě vzniká

velké množství občanských sdružení, která začínají dětské tábory také organizovat. Tato sdružení zakládají např. zkušení bývalí táboroví pracovníci z řad Pionýra, či mladší generace nadšenců hlásících se k myšlenkám výchovy v přírodě (Břečka, 1999).

Dochází také k tomu, že tábory jsou různě zaměřené na určitou specifickou oblast, která se projevuje v jejich náplni a vznikají tábory specializované (výtvarné, jazykové, taneční, vodácké, sportovní apod.). V současné době musí, bohužel, tábory bojovat s konkurencí v podobě moderních technologií (televize, internet, počítačové hry), ale stále je zde hodně dětí, které jejich rodič na tábor posílají, protože třeba sami v mládí jezdili a které si bez táborů nedovedou prázdniny představit a nechávají se každoročně nevědomky „vychovávat“.

Velmi časté jsou i tzv. příměstské tábory, které jsou např. variantou pro děti, které jsou více fixované na své rodiče a je to takový mezistupeň mezi tím být celé prázdniny doma s rodiči či prarodiči a typickým letním dětským táborem.

3.2 Lidé na táboře

Proto, abychom vůbec mohli organizovat a provozovat dětský tábor, musíme mít personální zajištění s tím, že tábor může být kvalitním a fungovat jen v případě, že každý z těchto obětavých lidí má přesně danou svou náplň práce, své povinnosti a odpovědnost za to, že bude o děti dobře a kvalitně postaráno a odvezou si domů krásné zážitky. Musí to být lidé, které práce s dětmi baví a mají k ní určité nadání a ze své dlouhodobé praxe vím, že někdo se na tuto práci nehodí, během konání tábora zjistí, že mu práce s dětmi nic neříká, nezvládá ji. Nejlepší zkušenost mám s lidmi, kteří na daný tábor jezdili jako děti, posléze jako praktikanti a stali se z nich výborní oddíloví vedoucí. Tito mají k táborovým aktivitám a duchu tábora vztah, je to pro ně užitečně strávený volný čas či dovolená a na toto pak rádi vzpomínají. Na táboře je několik typů „pracovního zařazení.“

Hlavní vedoucí tábora

„Hlavní vedoucí tábora odpovídá a může za všechno a navíc pracuje 25 hodin denně i přes oběd“ (Bezchleba, 2012, s.5).

Z výše uvedeného motta lze vyvodit, jak velká je odpovědnost hlavního vedoucího tábora. Musí být starší 18 let, mít minimálně 5 let praxe s prací s dětmi, umět sestavit a vést pracovní tým a mít praxi v práci na táborech. Dalším důležitým aspektem je schopnost

empatie a spravedlivého rozhodování. Zodpovídá za to, že budou splněny všechny zákonné normy, které povolují a upravují zřízení a vedení tábora. Musí si uvědomit:

- že starat se o oddílové vedoucí a další pracovníky je jako starat se o další oddíl,
- že řídit je umění a nesmí být příliš odměřený ani benevolentní,
- že nesmí zapomínat na pochvalu dětí ani dospělých, ale musí být na druhou stranu důsledný ve svých požadavcích,
- že je nutné neustále sledovat vztahy mezi pracovníky, taktně zasahovat a napravovat případné špatné vztahy,
- že po celou dobu konání tábora musí on i ostatní vytvářet potřebnou atmosféru a stále dobrou náladu, děti jsou velmi vnímavé na tzv. „napětíismus“,
- že osobnost každého vedoucího je nejdůležitějším činitelem ve výchovné práci (Bezchleba, 2012).

Je také důležité si řádně popřemýšlet nad tím, zda na práci hlavního vedoucího tábora vůbec mám předpoklady. Položit si několik zásadních otázek. Mám na to? Vím, co to obnáší? Proč to vůbec chci dělat? Jaká je má motivace? Jak zvládám psychické vypětí? Nemůže se stát, že budu nervózní a stanu se pro spolupracovníky i pro děti nepříjemným až nepřijatelným? Budu schopen si vybudovat a udržet nezbytnou autoritu a respekt? Dokážu uvést alespoň pět důvodů, pro které chci být hlavním vedoucím a jaké z těchto důvodů se týkají přímo dětí? (Beroušek, 2005).

Jelikož sám funkci hlavního vedoucího tábora vykonávám již několik let, vím, že někdy je těžké najít střední cestu mezi kamarádstvím s pracovníky tábora a tím, jak si vybudovat respekt a zajistit dobrý chod tábora. Vždy se objeví nějaké problémy a tzv. „ponorka“, která plyne z únavy a velké odpovědnosti. Každý vedoucí či jiný pracovník tábora má své osobnostní charakteristiky a někdy je nutné je pro zdárný chod potlačit, domluvit se i přes to, že má každý zcela jiný názor. Toto je velké umění a i přes dlouhodobou praxi se člověk stále musí učit.

Oddílový vedoucí

Tito lidé jsou „páteří“ tábora a je nutné zodpovědně přemýšlet o tom, kdo se na tuto práci hodí a kdo ne. Na jejich přístupu, motivech a zodpovědnosti záleží celý průběh tábora.

Jsou můstkem mezi dětmi a vedením tábora. Musí mít 18 let, tedy plnou právní zodpovědnost a osobní a odborné předpoklady pro práci s dětmi.

Některé základní povinnosti oddílového vedoucího:

- osobním příkladem být vzorem pro účastníky tábora,
- sledovat a usměrňovat vztahy v oddíle,
- pečovat o přátelské vztahy, kázeň a pořádek,
- řádně připravit přidělenou část výchovného programu,
- řídit se pokyny vedení tábora,
- nenechat svěřené děti bez dohledu, dbát soustavně o jejich bezpečnost a zdraví,
- podporovat děti v jejich iniciativě a dbát individuálních zvláštností toho kterého dítěte (Bezchleba, 2005).

Oddílový vedoucí má samozřejmě i práva, ne jen povinnosti. Je to právo vznášet námítky a připomínky, žádat pomoc hlavního vedoucího tábora i ostatních pracovníků při řešení otázek, které jsou nad jeho síly, neví si s nimi rady. Celý tábor je o spolupráci a schopnosti kooperovat a pomáhat si navzájem.

Praktikant

Ze zákona nevykonávají na táboře žádnou samostatnou práci, nemají právní odpovědnost, neboť jsou mladší 18-ti let, minimální věk je 15 let a měli by absolvovat základní proškolení v případě, že jsou na daném táboře a v této pozici poprvé. Pro výběr na tuto pozici je nejlépe vycházet ze základny dětí, které na daný tábor jezdily a mají zájem o další spolupráci a do budoucna se chtějí stát oddílovými vedoucími. Postupně je vhodné navyšovat jejich morální odpovědnost, svěřovat jim důležitější úkoly a testovat je v zátěžových situacích. Dobrý hlavní vedoucí by měl mít na paměti, že praktikant je „dospělejší dítě“ a proto ho nesmíme přetěžovat a musí brát ohled na jeho věk a vyspělost. Jelikož nenesou právní zodpovědnost, nelze jim oddíl svěřit k samostatnému vedení.

Další pracovníci tábora

Jak jsem již napsal, oddíloví vedoucí jsou „páteří“ tábora, ale i oni a samozřejmě všichni na táboře musí jíst a mít zabezpečenou základní lékařskou péči. Proto na každém táboře musí být zdravotník, hospodář, kuchař a pracovníci kuchyně. Každý z nich má svou specifickou a nezastupitelnou funkci a bez nich by tábor jak po právní, tak provozní stránce nemohl být. Musí se vyznat ve své práci, dodržovat zákonné normy a splňovat určité požadavky dle zákona, případně dosažené vzdělání či absolvování akreditovaných kurzů a školení. Starají se o stravu, zdraví, rozpočet a samozřejmě o dobrou náladu.

Většina táborů a také ten, který vedu já, má tzv. sportáka či programového vedoucího. Na něm leží hlavní břemeno vytvoření a naplánování her a aktivit a také vymyšlení celotáborové hry, která je vždy na jiné téma. Tato osoba má nezastupitelnou a důležitou funkci a její práce naplňuje hlavní podstatu tábora a to je hra, výchova hrou, dobrodružná výchova.

3.3 Legislativa a doporučení pro praxi

Pořadatel letních dětských táborů musí splnit několik zákonných norem a musí z nich při práci a organizaci tábora vycházet, respektive nesmí je porušit. Přece jen žijeme v právním státě a ten upravuje i tuto oblast. Není účelem této práce dopodrobna se zabývat všemi předpisy, a proto zde zmíním pouze zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a vyhlášku Ministerstva zdravotnictví č. 148/2004 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti.

Zákon č. 258/2000 Sb., v hlavních bodech upravuje:

- odpovědnost osoby pořádající zotavovací akci za výchovné prostředí a způsob výchovy,
- její zákonnou odpovědnost vůči orgánům ochrany veřejného zdraví, tj. zejména odpovědnost oznámit organizování akce okresnímu hygienikovi v místě jejího konání, respektovat závazný posudek,
- respektovat nařízení orgánů ochrany veřejného zdraví, zejména ve věci mimořádných opatření při epidemii,
- povinnost zdravotní prohlídky uchazečů o práci za zotavovací akci a předložit o tom potvrzení osobě odpovědné za zotavovací akci,

- povinnost osob činných na zotavovací akci zúčastnit se zdravotnického školení a výcviku atd. (Filouš, 2006).

Vyhláška č. 148/2004 Sb. v hlavních bodech upravuje např. četnost jídel pro děti, uchovávání potravin a nápojů a stanovuje, které potraviny nelze dětem podávat, upravuje zacházení s odpady a splaškovými vodami. Dále upravuje zátěžové preventivní opatření pro třetí den pobytu (v tento den se organizují jen nenáročné aktivity), koupání dětí v přírodě, režim spánku, osobní hygieny (Vyhláška č. 148/2004).

Legislativní rámec je samozřejmě o hodně širší a kompletní seznam legislativních norem je k nahlédnutí v příloze č. 1.

A jaká jsou tedy doporučení pro „opravdu dobrý tábor“? Na toto je v některých aspektech těžké odpovědět. Pro děti je důležité, jak se zde baví a jaké si odvezou zážitky, pro vedoucí je důležité mít dobrý pocit z práce s dětmi. Pro rodiče je důležité, zda se jejich dítě vrátí v pořádku a natěšené na další rok.

Občanské sdružení Pionýr v roce 2005 provedlo kampaň, která měla přiblížit rodičům, jak by měl tábor vypadat a shrnulo základní aspekty do „Osmera opravdu dobrého tábora.“

Má kvalifikované vedení – tábor připravují a vedou osoby s odpovídající kvalifikací (akreditované vzdělání MŠMT, školení) a osoby schopné práce s dětmi (např. na základě dlouholeté zkušenosti – reference, historie tábora).

Má zajímavý program – program tábora je pestrý, zajímavý, ucelený, odpovídá věkovému složení účastníků, vychází z dlouhodobé činnosti (např. připravená celotáborová hra).

Je bezpečný – tábor má pevný řád, je naplněn i programem pro děti bezpečný, je legální akcí, ohlášenou orgánu hygienické služby i obecnímu úřadu.

Je ve vhodných prostorách – tábor je připraven ve vhodných prostorách, včetně jeho zázemí, vyhovuje hygienickým podmínkám.

Je zdravotně zabezpečený – na táboře je kvalifikovaný zdravotník a povinný kontakt s dětským lékařem v místě pořádání tábora. Pořadatel tábora má od rodičů k dispozici dostatečné informace o zdravotním stavu dítěte a jeho dalších zvláštностech.

Má dostatek informací pro všechny – o provozu, programu, personálním zabezpečení, nárocích na vybavení dítěte mají rodiče dostatek informací předem. Většinou rodiče i děti

mají možnost seznámit se s vedoucími na schůzce s rodiči případně i formou účasti na akci pro děti, kterou pořadatel připravuje.

Rozvíjí osobnost účastníka – tábor je přínosný pro rozvoj dětí – pomocí her mohou rozvíjet svou osobnost a schopnosti, naučí se spolupracovat v kolektivu, odpočinou si od všedního školního života a odnesou si mnoho zážitků i dovedností.

Má důvěryhodného pořadatele – pořadatel tábora je důvěryhodným subjektem. Může doložit případná dobrozdání. V případě neziskového sektoru, například Statut uznané nestátní neziskové organizace pro oblast práce s dětmi a mládeží (<http://www.dobrytabor.cz/>).

S výše uvedeným musím jen souhlasit. Je velmi důležité komunikovat s rodiči, poskytnout jim všechny potřebné informace – přeci jen posílají své děti do neznámého prostředí s cizími lidmi. Musí být zabezpečen kvalifikovaný a zkušený personál, který zvládne i případné krizové situace a nepropadne panice.

3.4 Táborové hry

Hra je hlavní činností dětí na táboře a je velkým fenoménem a důvodem, proč děti na tábor jezdí. Světem her nás doprovází prožitky a dobrodružství. Dle mého názoru nás hry provázejí celou historií, vždy např. byly součástí různých slavností, oslav. Byly a jsou důvodem k setkávání.

Co je to hra?

- Ve hře člověk pookřeje, je to aktivní odpočinek,
- děti si hrají proto, že potřebují uvolnit energii,
- dobrá hra člověka uspokojuje, umožňuje mu uvolnění po silné emoci či náročné situaci,
- může se stát pomocníkem při řešení vnitřních konfliktů (Neuman, 2011).

Hra je dle mého názoru svobodné nakládání s časem, který zároveň naplňuje. Správná hra musí obsahovat náhodu, sledování, napodobování, prvek dobrodružství a překvapení. Je to prostředek, jak získat prožitky a zkušenosti, něčemu se naučit, formovat si postoje k sobě i ke společnosti. Je to výchova dobrodružstvím.

Typy her

Samozřejmě v literatuře najdeme mnoho typologií her, nepřehledné množství jejich dělení podle zaměření, místa konání, věku dětí. Pro svou práci jsem si vybral následující, základní dělení her:

- seznamovací hry,
- zahřívací a kontaktní hry,
- hrátky a zábavné soutěžení,
- hry na důvěru,
- iniciativní a týmové hry,
- hry na rozvoj komunikace a spolupráce,
- hry a cvičení v přírodě,
- ekohry,
- závěrečné hry a rituály,
- hry pro reflexi a závěreční hodnocení (Neuman, 2011).

Již z názvu těchto typů her je dost často zřejmé, ve které etapě konání letního dětského tábora se použijí, kdy je vhodné a možné jejich zařazení. Hry se musí volit citlivě a s ohledem na věk dětí. Musí se pamatovat na to, že i malé děti chtějí zažít úspěch a dobrý programový vedoucí na to musí při tvorbě programu a tvorbě her brát ohled. Je nutné odstupňovat složitost, vymyslet hry tak, aby mladší děti mohly pomáhat těm starším a mohly zažít pocit úspěchu a radosti. Bez tohoto ztrácí hra pro děti význam, není zábavnou a nudí je.

Celotáborová etapová hra

Někdy se těmto hrám říká „etapovky“ Jde o složitější, vícedílné seriály her, které jsou spojené jedním nosným tématem. Toto téma děti ví již před svým odjezdem na tábor, protože si dost často musí nachystat např. kostýmy a podobně. Také tato problematika je stěžejní částí mého výzkumu – jak moc ovlivňuje zvolené téma celotáborové hry to, zda děti na tábor chtějí jet. Během této hry se kombinuje přístup oddílový a celotáborový a to do jednoho celku, dost často i hry prováděné po oddílech svým výsledkem spadají do celotáborové hry. Zvolené téma by mělo být zábavné a zajímavé pokud možno pro

všechny, dost často je hlavní aktuálnost – co např. zrovna je u dětí oblíbené, co se hraje v kinech, knižní fenomén. Samotný příběh hry musí být nekomplikovaný, uzpůsobený možnostem tábora, aby se v něm děti neztráceli a tak nepřišly o motivaci hrát až do konce. Nepostradatelná je originalita, humor, překvapení, spravedlnost, vhodná motivace a bezpečnost dětí.

Celotáborová hra se skládá z částí – etap - a každá se přesně daným způsobem boduje a hodnotí. Tým či oddíl ví, jak na tom v průběhu tábora je - je vhodné použít názorné hodnocení, které je pro děti dobře čitelné – grafy, velké plány. Nám na táboře se dobře osvědčily láhve, do kterých sypeme barevný písek (každý tým má jinou barvu) a děti hned vidí, kdo je na tom lépe a kdo musí zabrat. Jednotlivé úkoly z etapové hry plní týmy buďto hromadně, či jednotlivě po oddílech. To je jedna varianta. Další variantou je, že se vše plní po týmech složených pro etapovou hru a po oddílech si děti plní např. bobříky či jiné doplňující hry. Tento model používáme již několik let na našem táboře a osvědčil se. Celotáborová etapová hra bývá zakončena slavnostním vyhlášením výsledků, ideálně formou závěrečného velkolepého rituálu, kdy nesmíme zapomenout odměnit žádného účastníka celotáborového snažení. Nemusí jít nutně o odměnu materiálního charakteru, největší odměnou jsou pro každého táborníka zážitky a dlouholetá přátelství, které si z tábora odnese.

Sestavení celotáborové etapové hry je určitou „maturitou“ pro každého programového vedoucího, co si může úspěšně vyzkoušet na malém počtu dětí jako oddílový vedoucí, nemusí nutně fungovat v celotáborovém měřítku. Musí jednotlivé úkoly předkládat v určitém pořadí respektujícím dramaturgické zásady, vytvořit spravedlivý systém bodování, jasně vysvětlovat pravidla a hlavně snažit se zaujmout všechny děti od těch nejmladších „mrňat“ po ty nejstarší „mazáky“.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Cílem výzkumu je pomocí vhodně zvolené metody nalézt odpovědi na výzkumem stanovené výzkumné otázky. Je použito kvantitativního výzkumu, jako standardizovaného vědeckého výzkumu, který popisuje zkoumanou skutečnost pomocí proměnných, které lze vyjádřit čísly, s cílem získání objektivního výsledku. Použitou výzkumnou metodou je dotazování a vlastní výzkumnou technikou pak dotazník, který se skládá z uzavřených otázek a z jedné polouzavřené. Jejich cílem je získání názorů a faktů od daných respondentů.

Výzkum jsem realizoval v lednu 2013 pomocí dotazníku. Respondenty jsem oslovil pomocí Facebooku a e-mailu. V převážné většině se jednalo o respondenty, kteří jsou členy facebookové skupiny Dětský tábor Brněnka.

4.1 Cíle a stanovení výzkumných otázek

Hlavním cílem výzkumné části bakalářské práce je zjistit a vyhodnotit oblíbenost letních dětských táborů u cílové skupiny dětí a mládeže ve věku 7-16 let. Současně také vyhodnotit otázku, zdali zaměření a téma dětského tábora hraje u tohoto zkoumaného vzorku roli, či nikoliv. Současně budu zjišťovat, nakolik si děti samy volí „svůj“ tábor, nebo zdali je výběr tábora spíše věcí a rozhodnutím rodičů. Současně i to, zda je letní dětský tábor vítanou letní prázdninovou aktivitou, nebo pro někoho slouží pouze k „zabití“ prázdninového volna, nebo dokonce rodičům, jako „odkladiště“ dětí během letních prázdnin.

Otázky výzkumu tedy budou zaměřeny na oblíbenost letních dětských táborů u dětí v současné době a na to, jak velký vliv na děti má volba celotáborového téma a zda děti vůbec berou tábory jako vhodnou variantu trávení volného času.

Výzkumná otázka č: 1: Má konání letních dětských táborů smysl?

Výzkumná otázka č: 2: Má téma a zaměření letního dětského tábora vliv na jeho oblíbenost?

Výzkumná otázka č: 3: Je dětmi letní dětský tábor vnímán jako vítaná prázdninová aktivita?

4.2 Výběr respondentů

Pro výběr respondentů jsem si vybral facebookovou skupinu občanského sdružení Dětský tábor Brněnka, které se již mnoho let zabývá pořádáním letních dětských táborů. Skládá se ze stálé a zkušené skupiny vedoucích, kteří svůj volný čas věnují pořádání dětských táborů a dalších akcí pro děti a mládež. Převážná většina vedoucích začínala s pořádáním letních táborů ještě pod hlavičkou Odborového svazu dopravy Dopravního podniku města Brna v rekreačním areálu v Herolticích u Tišnova. Zde se pořádaly vždy dva turnusy pro velké množství dětí ve věku od 7 – 16 let. Vedoucí zde vždy kladli důraz na tematické zaměření tábora, různorodé hry a soutěže v přírodě. V roce 2007 došlo k ukončení provozu rekreačního areálu v Herolticích u Tišnova. Tato skupina nadšenců se však rozhodla neukončit tuto činnost pro děti a přešla pod Junák – svazu skautů a skautek ČR, středisko Starý Lískovec. Zde pořádala následujících 5 let letní dětský tábor v Jamném nad Orlicí.

Před dvěma lety došlo k úplnému osamostatnění a vzniku občanského sdružení, které se specializuje na pořádání letních dětských táborů a dalších akcí pro děti (dětské dny, dětské víkendy apod.)

Současně došlo k přesunu tábora do malebné krajiny Jižní Moravy, konkrétně do Rozkoše u Jevišovic.

Letní dětský tábor Brněnka se vždy snaží tábor tematicky zaměřit a dle nějakého příběhu vytváří různé soutěže, hry – jak v lese, na louce, i ve vodě. Dále jsou do programu zařazené ranní rozcvičky, polední klid, večerní programy – např. táboráky, Brněnka hledá talent, Kufr a jiná zábava. Nechybí nejen zábava, ale také i poučení.

Z výše uvedeného vyplývá, že respondenty výzkumu byly v převážné většině děti, které již s letním dětským táborem zkušenost mají. Celkový počet respondentů byl 62.

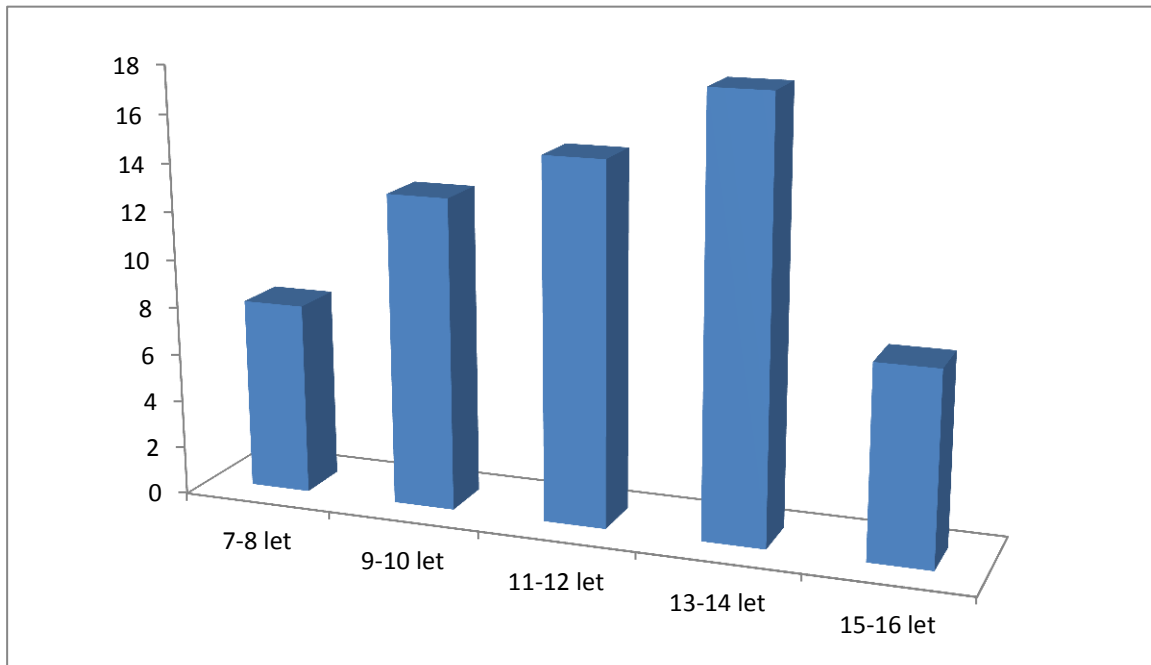
4.3 Vlastní výzkum

Výzkumný vzorek tvoří 62 respondentů ve věku 7-16 let. Tento soubor je složen následovně:

Děvčata – 34 Chlapci – 28

Tab. 1. Rozdělení věkového složení respondentů

7-8let	9-10 let	11-12 let	13-14 let	15-16 let
8	13	15	18	8

Graf 4. Rozdělení věkového složení respondentů

Z grafu i tabulky je patrné, že nejvíce respondentů je ve věkové kategorii 13-14 let. Toto může být dáno tím, že mladší děti nemají přístup k internetu, s dotazníkem jim museli pomáhat rodiče a ti jsou v dnešní době bohužel většinou hodně zaneprázdnění.

Nestandardizovaný dotazník má deset otázek. A to jak otázek na tvrdá data, jako jsou věk, pohlaví apod., tak i na data měkká. Srozumitelnost otázek jsem si ověřil v zkušebním výzkumu. Dotazník je anonymní.

Dotazník je sestaven následovně:

1. Jsi děvče/chlapec?
2. Věk?
3. Byl jsi někdy na letním dětském táboře?
4. Byl jsi spokojen se svým pobytem na letním dětském táboře? Líbilo se ti tam?
5. Našel sis na letním dětském táboře kamarády, nebo lásku?
6. Byl si spokojen s hlavním tématem tábora?
7. Máš svůj oblíbený letní dětský tábor?
8. Na svůj oblíbený dětský tábor jezdíš proto, že:

9. Pojedeš i letos?

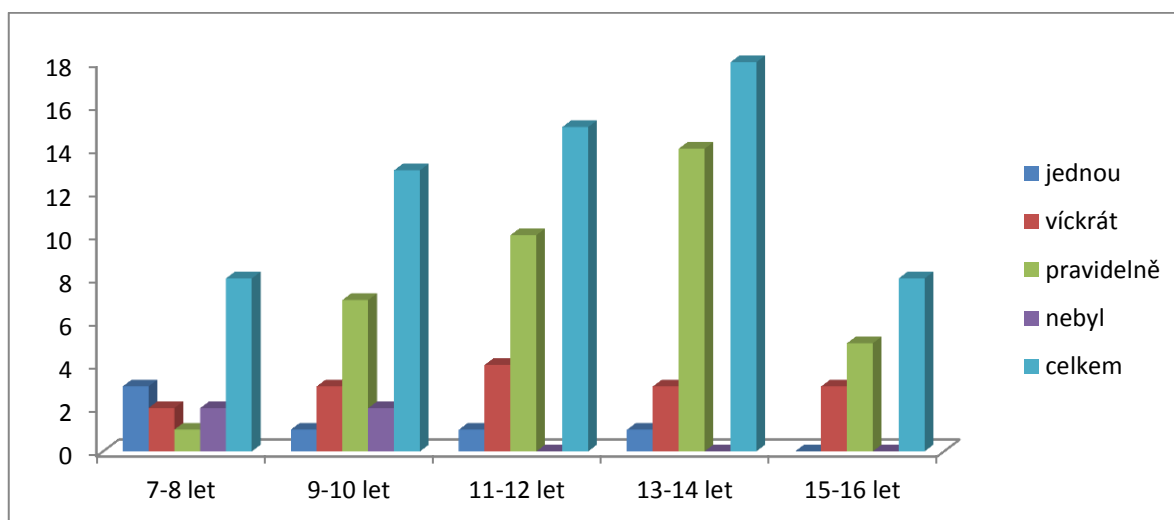
10. Co čekáš letos od svého letního dětského tábora?

Dále výsledky na každou otázku zpracuji do tabulek, aby byla jasná a přehledná četnost odpovědí na tu kterou otázku.

Otázka č. 3 - Byl jsi někdy na letním dětském táboře?

Tab. 2 Četnost odpovědí na otázku č. 3 – účast na dětském letním táboře

	7-8 let	9-10 let	11-12 let	13-14 let	15-16 let
jednou	3	1	1	1	0
víckrát	2	3	4	3	3
pravidelně	1	7	10	14	5
nebyl	2	2	0	0	0
celkem	8	13	15	18	8

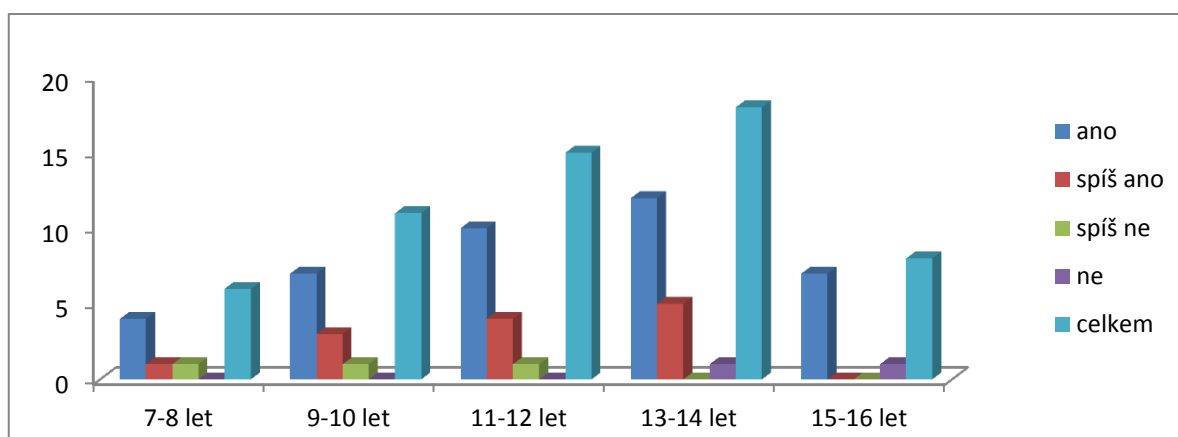
Graf 5. Četnost odpovědí na otázku č. 3 – účast na dětském letním táboře

Převážná většina respondentů už na letním dětském táboře byla. Tato skutečnost je dána tím, že respondenti byli osloveni z účastníků tábora občanského sdružení Dětský tábor Brněnka.

Otázka č. 4 - Byl jsi spokojen se svým pobytem na letním dětském táboře? Líbilo se ti tam?

Tab. 3. Četnost odpovědí na otázku č. 4 – spokojenost dětí s pobytem na táboře

	7-8 let	9-10 let	11-12 let	13-14 let	15-16 let
ano	4	7	10	12	7
spíš ano	1	3	4	5	0
spíš ne	1	1	1	0	0
ne	0	0	0	1	1
celkem	6	11	15	18	8

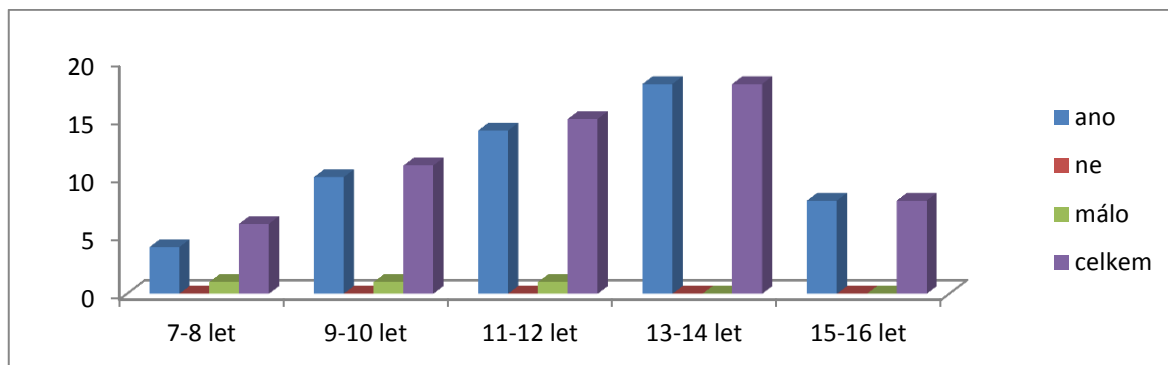
Graf 6. Četnost odpovědí na otázku č. 4 – spokojenost dětí s pobytem na táboře

Z výsledku odpovědí na tuto otázku jednoznačně vyplývá spokojenost s pobytem na táboře. Negativní odpovědi jsou u dětí, které byly na dětském táboře poprvé. Zajímavá je negativní odpověď respondenta – dívky, která byla pravidelným účastníkem tábora. V dotazníku je dopsána věta: „Chci být radši se svým klukem.“ Z toho lze usuzovat, že v této věkové kategorii už osobní vztahy převažují a pro dívku je přítomnost jejího chlapce důležitější, než pobyt na táboře.

Otázka č. 5 - Našel sis na letním dětském táboře kamarády, nebo lásku?

Tab. 4. Četnost odpovědí na otázku č. 5 – Našel sis na letním dětském táboře kamarády, nebo lásku?

	7-8 let	9-10 let	11-12 let	13-14 let	15-16 let
ano	4	10	14	18	8
ne	0	0	0	0	0
málo	1	1	1	0	0
celkem	6	11	15	18	8

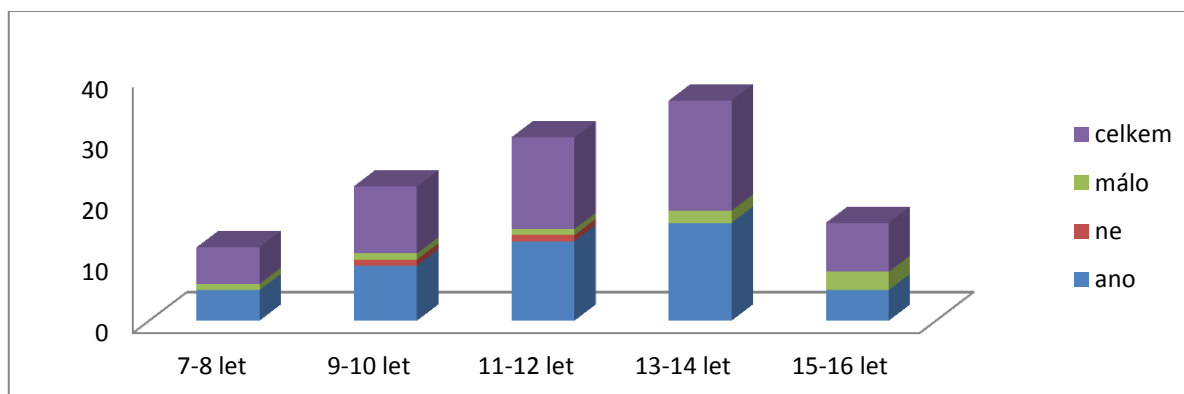
Graf 7. Četnost odpovědí na otázku č. 5 – Našel sis na letním dětském táboře kamarády, nebo lásku?

Opět jednoznačně převažují pozitivní odpovědi. Z daného se dá usoudit, že letní dětské tábory jednoznačně přispívají k novým kamarádkým vztahům mezi dětmi a jejich vzniku v kolektivním prostředí.

Otázka č. 6: Byl si spokojen s hlavním tématem tábora?

Tab. 5. Četnost odpovědí na otázku č. 6 - byl si spokojen se zaměřením tábora, volbou celotáborové hry?

	7-8 let	9-10 let	11-12 let	13-14 let	15-16 let
ano	5	9	13	16	5
ne	0	1	1	0	0
málo	1	1	1	2	3
celkem	6	11	15	18	8

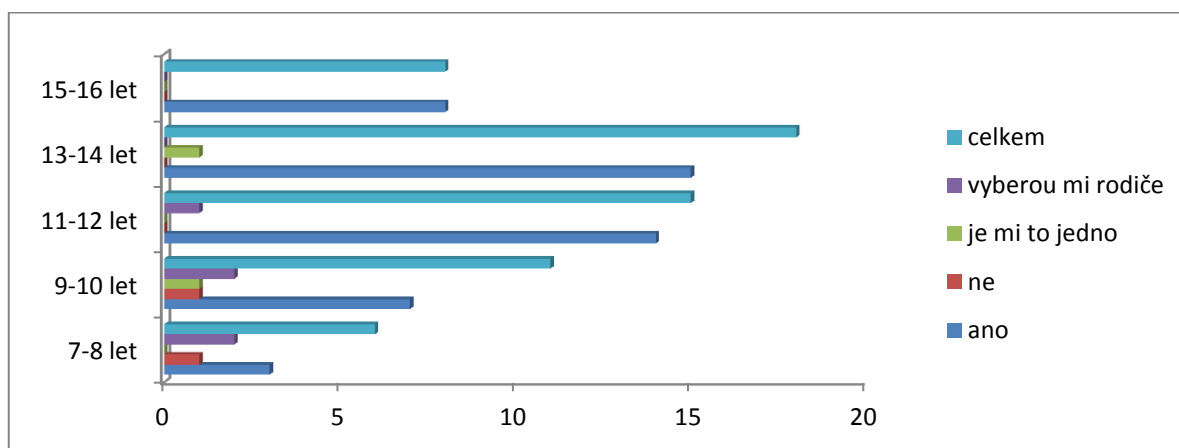
Graf 8. Četnost odpovědí na otázku č. 6 - byl si spokojen se zaměřením tábora, volbou celotáborové hry?

Spokojenost s tématem tábora je relativně vysoká. V nejvyšší věkové kategorii dochází k jisté nespokojenosti. Zřejmě je to dáno tím, že téma tábora je pro všechny věkové kategorie stejné. A ne vždy téma, které je příznivě vnímáno nižší věkovou kategorií dětí, současně uspokojí děti v „pubertálním věku.“

Otázka č. 7: Máš svůj oblíbený dětský tábor?

Tab. 6. Četnost odpovědí na otázku č. 7 - preferuješ určitý letní dětský tábor?

	7-8 let	9-10 let	11-12 let	13-14 let	15-16 let
ano	3	7	14	15	8
ne	1	1	0	0	0
je mi to jedno	0	1	0	1	0
vyberou mi rodiče	2	2	1	0	0
celkem	6	11	15	18	8

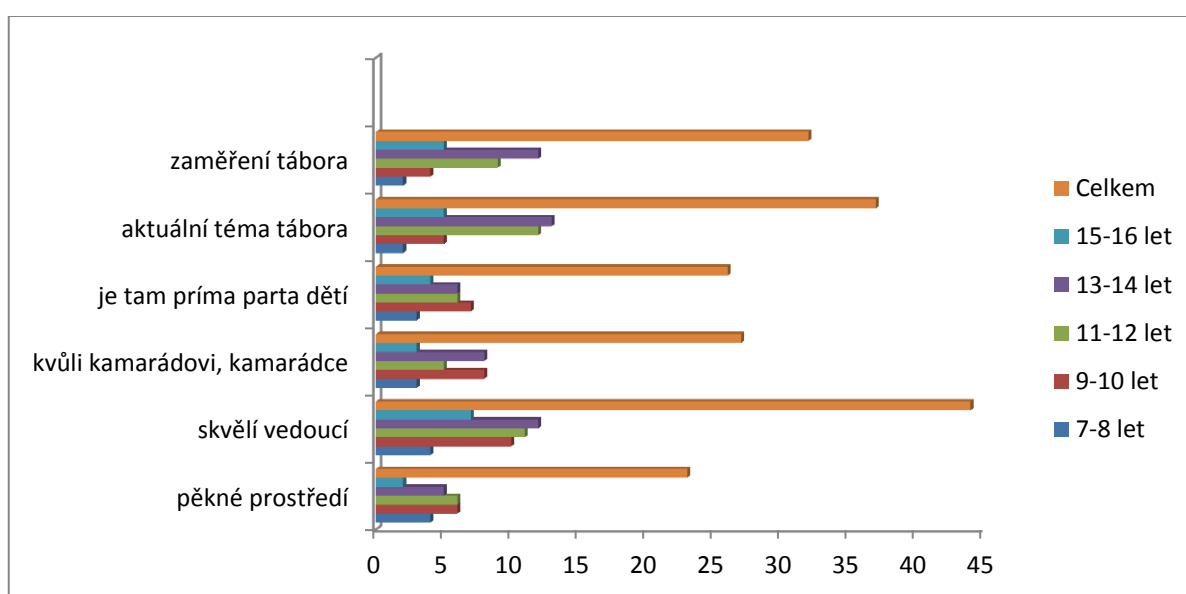
Graf 9. Četnost odpovědí na otázku č. 7 - preferuješ určitý letní dětský tábor?

Oblíbenost toho „svého“ tábora z výsledků odpovědí na tuto otázku jasně vyplývá. Je evidentní, že pokud letní dětský tábor je organizován dobře, dítě si ho oblíbí a nadále jezdí na něj. A přesto, že nejstarší kategorie už se dostává věkově mimo hranici účasti na letním dětském táboře, stále si jednoznačně zachovává svoji prioritu a vzpomínky.

Otázka č. 8: Na svůj oblíbený dětský tábor jezdíš proto, že:

Tab. 7. Četnost odpovědí na otázku č. 8 - proč je některý letní dětský tábor oblíbený?

	7-8 let	9-10 let	11-12 let	13-14 let	15-16 let	Celkem
pěkné prostředí	4	6	6	5	2	23
skvělí vedoucí	4	10	11	12	7	44
kvůli kamarádovi, kamarádce	3	8	5	8	3	27
je tam prima parta dětí	3	7	6	6	4	26
aktuální téma tábora	2	5	12	13	5	37
zaměření tábora	2	4	9	12	5	32

Graf 10. Četnost odpovědí na otázku č. 8 - proč je některý letní dětský tábor oblíbený?

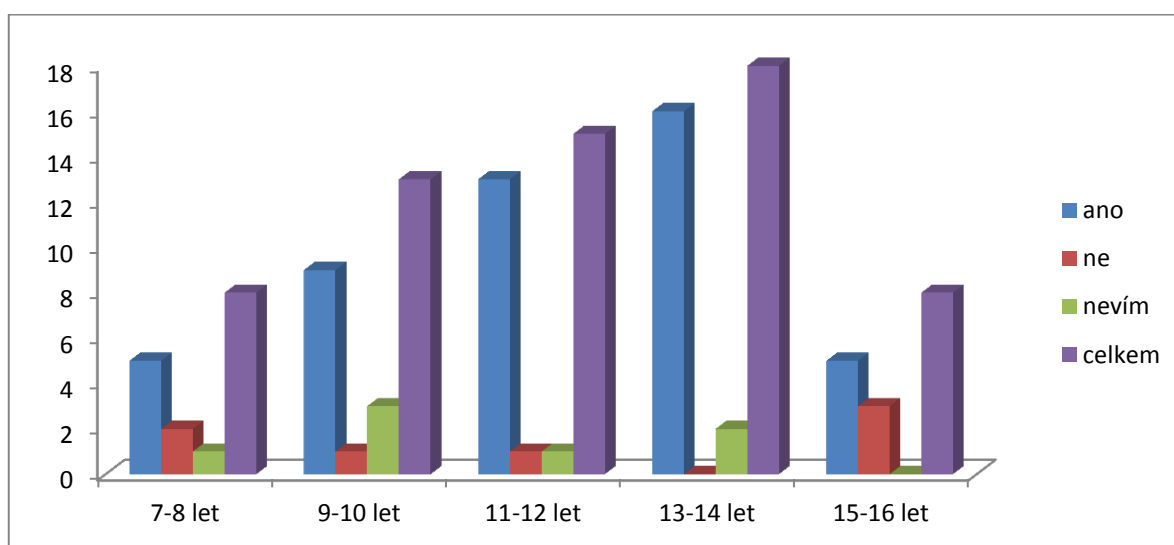
V této otázce dostali respondenti možnost zvolit více nabízených odpovědí. Většina z nich toho využila. Z výsledku vyplynulo, že nejčastějším důvodem pro účast na oblíbeném táboře je jeho personální skladba. Z toho jednoznačně vyplývá, že mezi vedoucími a dětmi vzniká pozitivní vztah, který vede děti opět k účasti na letním dětském táboře.

Dalším výrazným prvkem je dle výsledku téma tábora a zaměření tábora. Zajímavé je, že prostředí tábora obdrželo nejméně kladných odpovědí. Dá se tedy usoudit, že personální a programová skladba tábora je pro děti podstatnější, než místo, kde se letní tábor koná.

Doplňkovou otázku respondenti využili zřídka.

Otázka č. 9: Pojedeš i letos na tábor?*Tab. 8. Četnost odpovědí na otázku č. 9 - pojedeš opětovně na tábor?*

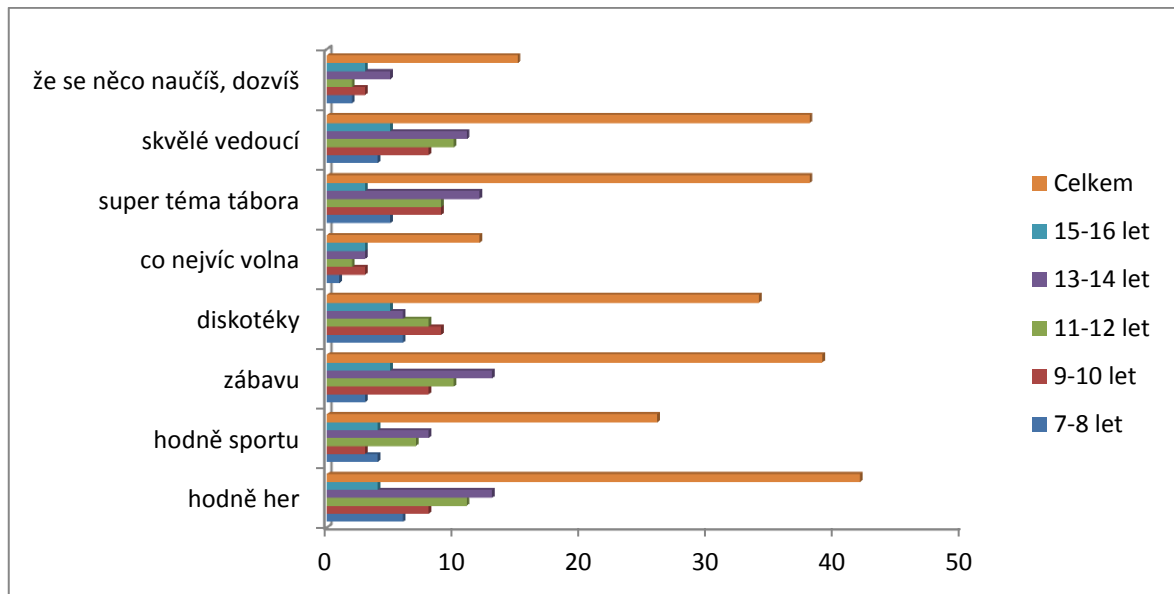
	7-8 let	9-10 let	11-12 let	13-14 let	15-16 let
ano	5	9	13	16	5
ne	2	1	1	0	3
nevím	1	3	1	2	0
celkem	8	13	15	18	8

Graf 11. Četnost odpovědí na otázku č. 9 - pojedeš opětovně na tábor?

Otázka č. 9 dává jasnou odpověď o tom, že převážná většina respondentů v letošním roce opět pojede na letní dětský tábor.

Otázka č. 10: Co čekáš letos od svého letního tábora?*Tab. 9. Četnost odpovědí na otázku č. 10 - co letos očekáváš od tábora?*

	7-8 let	9-10 let	11-12 let	13-14 let	15-16 let	Celkem
hodně her	6	8	11	13	4	42
hodně sportu	4	3	7	8	4	26
zábavu	3	8	10	13	5	39
diskotéky	6	9	8	6	5	34
co nejvíc volna	1	3	2	3	3	12
super téma tábora	5	9	9	12	3	38
skvělé vedoucí	4	8	10	11	5	38
že se něco naučíš, dozvíš	2	3	2	5	3	15

Graf 12. Četnost odpovědí na otázku č. 10 - co letos očekáváš od tábora?

I zde měli respondenti možnost zvolit více nabízených odpovědí. Výsledek potvrzuje předchozí zjištění. Děti opět čekají hry, zábavu, kvalitní téma a skvělé vedoucí. Z výsledku též vyplývá, že během letních prázdnin děti nehledají příliš poučení, či nové vědomosti.

4.4 Analýza a prezentace zjištěných výsledků

V praktické části bakalářské práce jsem si stanovil nalézt odpověď na tři základní otázky:

Výzkumná otázka č. 1: Má konání letních dětských táborů smysl?

Ze všech odpovědí respondentů vyplývá, že pořádání letních dětských táborů má svůj význam a smysl.

Výzkumná otázka č. 2: Má téma a zaměření letního dětského tábora vliv na jeho oblíbenost?

Rovněž tato otázka byla respondenty vyřešena ve prospěch pořádání dětských letních táborů. Děti se shodly, že oblíbenost dětských letních táborů je dána především vhodným a přitažlivým programem.

Výzkumná otázka č. 3: Je dětmi letní dětský tábor přijímán jako vítaná prázdninová aktivita?

I tato otázka má jednoznačné řešení vycházející z vyhodnocení dotazníkového šetření.

Děti (respondenti) se vůbec nerozpakovaly uvádět, že dětský letní tábor je pro ně vítaná prázdninová záležitost, o kterou stojí a vždy je baví.

Pokud tedy shrnu předchozí kapitoly praktické části bakalářské práce, tak z výsledků výzkumu vyplývá, že na všechny tři základní otázky lze odpovědět kladně – ano, pořádat letní dětské tábory o hlavních prázdninách, jedná se o způsob trávení volného času, který je vyhledávána vítán většinou oslovených respondentů.

Vyplývá ze všech odpovědí respondentů, že **pořádání letních dětských táboru svůj význam a smysl má**. Všichni respondenti přistoupili k vyplnění dotazníku aktivně a převážná většina odpovědí byla kladného charakteru. A to napříč všemi věkovými kategoriemi. Současně bylo zodpovězeno, že **téma a zaměření letního dětského tábora má zásadní vliv na oblíbenost daného letního dětského tábora**. Dále bylo prokázáno, že děti se rády vracejí na dětský tábor, se kterým mají dobré zkušenosti. Z výsledků též vyplývá, že při výběru letního dětského tábora nehraje roli jen téma a zaměření, ale také personální obsazení vedoucích. Evidentně se tedy při oblíbenosti letního dětského tábora jedná o kombinaci více faktorů. Dále lze z výsledku dovozovat, že **letní tábor je vítanou prázdninovou aktivitou dětí**. Pouze mizivé procento respondentů uvedlo, že by se mu na táboře nelíbilo, nebo že už na tábor nepojede. Zde opět hraje roli oblíbenost „svého“ tábora. Z výsledku lze dovodit, že většina respondentů jezdí na ten „svůj“ tábor ráda a k rozhodnutí o tom, jestli pojedou, či nikoliv, přistupují aktivně. Nelze tedy říci, že ve zkoumaném vzorku převažuje rozhodnutí a volba rodičů, ale naopak rozhodnutí a volba samotných dětí.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je pokusem podpořit a udržet další rozvoj letních dětských táborů a současně i manifestací za konání dětských táborů. Brzy po roce 1989 byly totiž chápány jako projevy minulých dětských a mládežnických organizací s ideologickým podtextem, odpovídající režimu své doby.

Čas ale ukázal, že při vhodné skladbě programu a dobré motivaci a kvalitní práci s dětmi je o ně projevován jak zvýšený zájem ze strany rodičů, tak především ze strany samotných dětí. Ze strany rodičů jde především o naplnění volného času dětí během prázdnin a také o čistě prozaické důvody – „odložit“ dítě během dvou dlouhých měsíců někam do relativního bezpečí, kde o něj bude vhodným způsobem postaráno. Děti naopak vidí v účasti na letních táborech možnost získat nové kamarády, bavit se hrami a sportem, získat tábornické dovednosti a hlavně – zažít dobrodružství.

Bakalářská práce se skládá z teoretické části, která je členěna do tří velkých kapitol, v nichž je věnována pozornost problematice trávení volného času, pedagogice volného času a dále pak historii vzniku mládežnických organizací, srovnání minulosti a současnosti. V třetí kapitole se zabývám samotnou problematikou pořádání letních dětských táborů – lidmi, respektive pracovníky na táboře, legislativou a doporučením pro praxi, kterých mám, myslím si, po mnoha letech na rozdávání. Důležitá je také podkapitola zabývající se hrami, obzvláště pak celotáborovými.

Praktická část je prezentací výzkumu kvantitativního charakteru, založeného na metodě dotazníku. Výzkumný vzorek byl složen z dětí ve věku od sedmi do šestnácti let, které již měly z účasti na dětských letních táborech své zkušenosti. Cílem výzkumu bylo zjistit oblíbenost těchto táborů a ověřit, zda mají pro děti stále svůj význam a smysl. Byly řešeny tři hlavní výzkumné otázky:

Nezbývá tedy než v závěru konstatovat, že pořádání letních dětských táborů, naplněných atraktivním programem a zahrnujících všechny složky výchovy (výchova rozumová, mravní, pracovní, estetická i tělesná) jsou základem vyplnění volného času dětí a mládeže o prázdninách, navazování vrstevnických vztahů založených na kamarádství, obětování se jeden pro druhého, kolejality, ale i prvních lásek apod. Vždy se v těchto případech jedná o socializaci, o výchovu prostředím (zejména přírodním) apod.

Pro mě samotného je to potvrzení toho, že to co dělám já a se mnou spousta ostatních lidí, od oddílových vedoucích po hospodáře tábora, je přínosné a má svůj smysl.

Pokud se týká vztahu zkoumané problematiky letních dětských táborů se sociální pedagogikou, lze je spatřovat ve třech rovinách:

- socializace jedince v přírodním prostředí,
- navazování vztahů s vrstevnickými skupinami,
- smysluplné vyplnění volného času dětí o velkých prázdninách.

Bakalářská práce navíc je využitelná v praxi, zejména pro začínající táborové vedoucí, praktikanty a další pracovníky dětských táborů (kulturní referenty, sportovní referenty), ale i pro organizátory dětských táborů, samotné hlavní vedoucí a jejich zástupce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEROÚŠEK, P. *Rádce pořadatelům a vedoucím dětských táborů jako zotavovacích akcí pro děti*. Praha: Soudy, 2005. 168 s. ISBN 80-86486-05-9

BEZCHLEBA, B. *Hlavní vedoucí tábora*. 1.vyd. Brno: Mravenec, 2012. 68 s. ISBN 978-80-87442-21-1

BŘEČKA, B. *Kronika čs. skautského hnutí do roku 1990*. Brno: Junák. 1999. 323 s.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X

FILIPCOVÁ, B. *Člověk, práce, volný čas*. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1966. 155 s.

FILOUŠ, M. *Provozovatel tábora z pohledu práva*. 1.vyd. Brno: Mravenec, 2006. 72 s. ISBN 80-86994-11-2

HÁJEK, B. a J. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 221 s. ISBN 978-80-7367-473-1

JŮZL, M. *Sociálně pedagogická role církve v penitenciární praxi*. Brno: IMS Brno, 2011. 184 s. ISBN 978-80-87182-03-1

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

LOM, M., ŠEBEK, J. *Junácký sněm 1990*. Mladá Boleslav: Soukromé nakladatelství Šebek – Pospíšil, 1990. ISBN 80-852-10-01-0

NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. 6.vyd. Praha: Portál, 2011. 325 s. ISBN 978-80-7367-910-1

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. 229 s. ISBN 80-7178-569

ŘEHÁK, B. *Jak šel životem*. Praha: Junácká edice, 1946.

SELUCKÝ, R. *Člověk a jeho volný čas: pokus o ekonomickou formulaci problému*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1966. 203 s.

SPOUSTA, V. a kol. *Teoretické základy výchovy ve volném čase (Úvod do studia pedagogiky volného času)*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 183 s. ISBN 80-210-1007-X.

SVOJSÍK, A. *Základy junáctví*. 3.vyd. Praha: Merkur, 1912. 713 s. ISBN 80-7032-001-X.

Tábory a jiné zotavovací akce: průvodce jejich přípravou. Praha: IDM MŠMT, 2004. 136 s. ISBN 80-86033-93-7.

VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času.* Brno: Print - Typie, 2001. 176 s. ISBN 80-901 737-9-9.

ZAPLETAL, M. *Záhady a tajemství Jaroslava Foglara.* Praha: Euromedia Group, 2007. 288 s. ISBN 978-80-242-1902-8

ZICH, F. *Co s volným časem?* 1. vyd. Praha: Pressfoto, 1978. 166 s.

ZÁKONY

Vyhláška č. 148/2004 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti.

INTERNETOVÉ ZDROJE

ČECH, T. *Volný čas a způsob jeho trávení školáky v Brně.* [Online] <http://www.skolavpraxi.cz/wpimages/other/Cech.doc>, dostupný 22.4.2013

Liga lesní moudrosti – článek *Československý woodcraft.* [Online] http://www.woodcraft.cz/index.php?right=historie_cswoodcraft&lan=cs, dostupný 19.4.2013

Opravdu dobrý tábor – článek *Hledáte tábor?.* [Online] <http://www.dobrytabor.cz>, dostupný 19.4.2013

VANÍČKOVÁ, E. *Deklarace práv dítěte.* [Online] <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>, dostupný 20.4.2013

VYKOUPIIL, L. *Ecce Homo – Ernest Thompson Seton.* [Online] http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/768053, dostupný 25.4.2013

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- ČSM Československý svaz mládeže.
- KSČ Komunistická strana Československa.
- NSDAP Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei.
- ROH Revoluční odborové hnutí
- SSM Socialistický svaz mládeže.
- StB Státní bezpečnost

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1. Využití volného času v roce 1978 (F. Zich, Co s volným časem? s. 64-69).</i>	17
<i>Graf 2. Využití volného času žáky 8. ročníků ZŠ v roce 1996 (www.skolavpraxi.cz/wpimages/other/Cech.doc).</i>	17
<i>Graf 3. Nejoblíbenější činnosti dětí mladšího věku ve volném čase, Čech, T. Volný čas a způsob jeho trávení školáky v Brně, 2002.</i>	18
<i>Graf 4. Rozdělení věkového složení respondentů.</i>	37
<i>Graf 5. Četnost odpovědí na otázku č. 3 – účast na dětském letním táboře.</i>	38
<i>Graf 6. Četnost odpovědí na otázku č. 4 – spokojenost dětí s pobytem na táboře.</i>	39
<i>Graf 7. Četnost odpovědí na otázku č. 5 – Našel sis na letním dětském táboře kamarády, nebo lásku?</i>	40
<i>Graf 8. Četnost odpovědí na otázku č. 6 - byl jsi spokojen se zaměřením tábora, volbou celotáborové hry?</i>	40
<i>Graf 9. Četnost odpovědí na otázku č. 7 - preferuješ určitý letní dětský tábor?</i>	41
<i>Graf 10. Četnost odpovědí na otázku č. 8 - proč je některý letní dětský tábor oblíbený?</i>	42
<i>Graf 11. Četnost odpovědí na otázku č. 9 - pojedíš opětovně na tábor?</i>	43
<i>Graf 12. Četnost odpovědí na otázku č. 10 - co letos očekáváš od tábora?</i>	44

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Rozdělení věkového složení respondentů.....</i>	<i>37</i>
<i>Tab. 2. Četnost odpovědí na otázku č. 3 – účast na dětském letním táboře</i>	<i>38</i>
<i>Tab. 3. Četnost odpovědí na otázku č. 4 – spokojenost dětí s pobytem na táboře.....</i>	<i>39</i>
<i>Tab. 4. Četnost odpovědí na otázku č. 5 – Našel sis na letním dětském táboře kamarády, nebo lásku?</i>	<i>39</i>
<i>Tab. 5. Četnost odpovědí na otázku č. 6 - byl si spokojen se zaměřením tábora, volbou celotáborové hry?</i>	<i>40</i>
<i>Tab. 6. Četnost odpovědí na otázku č. 7 - preferuješ určitý letní dětský tábor?</i>	<i>41</i>
<i>Tab. 7. Četnost odpovědí na otázku č. 8 - proč je některý letní dětský tábor oblíbený?</i>	<i>42</i>
<i>Tab. 8. Četnost odpovědí na otázku č. 9 - pojedíš opětovně na tábor?</i>	<i>43</i>
<i>Tab. 9. Četnost odpovědí na otázku č. 10 - co letos očekáváš od tábora?</i>	<i>43</i>

SEZNAM PŘÍLOH

P I → Legislativa související s prací s dětmi a mládeží

P II → Dotazník

Příloha P I: Legislativa související s prací s dětmi a mládeží

Zákony

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a

Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském a jeho novelu 81/2005 Sb.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění platných předpisů

Usnesení vlády ČR č. 114/2001 - Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů a z něj vycházející vyhlášky (viz. níže).

Zákon č.274/2003 Sb. kterým se mění některé zákony na úseku veřejného zdraví

Vyhlášky

Vyhlášky, které vycházejí ze zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů:

Vyhláška MZ ČR č. 148/2004 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti

Vyhláška MZ ČR č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných.

Příloha P II: Dotazník

Vážení,

jako student třetího ročníku bakalářského studia oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Fakultě humanitních studií, zpracovávám bakalářskou práci na téma **"Letní dětské tábory jako fenomén mimoškolní výchovy dětí"**.

Součástí této bakalářské práce je i praktická část, kde je potřeba získat určitá data pro práci potřebná. Proto vás žádám o pomoc a vyplnění následujícího dotazníku a zaslání na mou e-mailovou adresu: vladan.krasny@staryliskovec.cz.

Získaná data budou určena výhradně k účelům výzkumného šetření pro bakalářskou práci **"Letní dětské tábory jako fenomén mimoškolní výchovy dětí."**

Dotazník je zcela anonymní, proto prosím nepřipisujte své jméno.

Děkuji vám.

Vladan Krásný

1. Jsi děvče/chlapec

- děvče
- chlapec

2. Věk

- 7-8 let
- 9-10 let
- 11-12 let
- 13-14 let
- 15-16 let

3. Byl jsi někdy na letním dětském táboře?

- jednou
- vícekrát
- pravidelně
- nebyl

4. Byl jsi spokojen se svým pobytem na letním dětském táboře? Líbilo se ti tam?

- ano
- spíš ano
- spíš ne
- ne

5. Našel sis na letním dětském táboře kamarády, nebo lásku?

- ano
- ne
- málo

6. Byl si spokojen s hlavním tématem tábora?

- ano
- ne
- částečně

7. Máš svůj oblíbený letní dětský tábor

- ano
- ne
- je mi to jedno
- vyberou mi rodiče

8. Na svůj oblíbený dětský tábor jezdíš proto, že:

- pěkné prostředí
- skvělí vedoucí
- kvůli kamarádovi, kamarádce
- je tam prima parta dětí
- kvůli aktuálnímu tématu tábora

- kvůli zaměření tábora
- kvůli čemu ještě?
(doplň).....

.....

9. Pojedeš i letos?

- ano
- ne
- nevím

10. Co čekáš letos od svého letního dětského tábora?

- hodně her
- hodně sportu
- zábavu
- diskotéky
- co nejvíc volna
- super téma tábora
- skvělé vedoucí
- že se něco naučíš, dozvíš
- co ještě? (doplň)